

Nr. 69
2012 aflevering 5
november-december

Nieuwsbrief van het STEUNPUNT
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

SIWE_CAHIER 4
Instrumentele chemische analyse
Verslag KVCV-KNCV-Studiedag
Gent 19 november 2011

Water- rAnt Anterpen 30.9.2012
Foto K.H.

Secretariaat: SIWE vzw - Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo.
e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
Samenstelling en eindredactie: Patrick Viaene (hoofredactie), m. m. v. het
SIWE-team Vormgeving: Alex Baerts

VOORWOORD

Beste lezer(es),

SIWE brengt u een nieuwe (opnieuw vrij omvangrijke) aflevering van de Nieuwsbrief! Deze SIWE-Nieuwsbrief brengt zoals gewoonlijk (zeer) veel nieuws over eigen activiteiten maar ook over de activiteiten van “derden”. De sector zit niet stil, kan men wel zeggen: vandaar ook nu weer heel wat erfgoed-nieuws over de sector industrieel en wetenschappelijk patrimonium, afkomstig van tientallen collega-actoren, zowel uit Vlaanderen als van daarbuiten (Wallonië, Europa, de wereld). Wat een rijkdom en kracht gaan uit van veel van deze initiatieven, die vaak in moeilijke omstandigheden plaats vinden en toch, vooral door de volharding van talloze anonieme vrijwilligers, tot een goed einde komen!

Ook de dragende krachten van SIWE zijn ‘stuk voor stuk’ onbezoldigde vrijwilligers. Ze werken intussen verder en de naam SIWE (www.siwe.be) waaronder ze opereren, blijft sowieso overeind, zelfs indien SIWE als vereniging zonder winstoogmerk zou verdwijnen, onder druk van de omstandigheden of een feitelijke vereniging wordt... Reden: een bijna lege kassa, geen vooruitzicht op nieuwe middelen, wegens (ook dat) onvoldoende geschikte nieuwe input. ... We houden u uiteraard hoe dan ook op de hoogte. Ook is er bij menigeen SIWE-vrijwilliger de “goesting” om wat minder binnen de lijntjes en het tot op heden gevolgde scenario te kleuren, en/of de wens om zich voor andere organisaties nuttig te maken, zeker nu ETWIE met structurele middelen haar werking heeft opgestart.

Inderdaad: in Vlaanderen stak na de zomer 2012 ETWIE vzw als nieuw “Landelijk Expertisecentrum” voor de brede sector technologisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (een hele mond vol!) van start. Twee personeelsleden werden na het ‘zomerreces’ in dienst genomen en houden nu kantoor in het Erfgoedcentrum Lamot te Mechelen. SIWE maakte reeds kennis met deze medewerkers, Tjil Vereenoghe en Daniëlle De Vooght, naar aanleiding van verschillende ontmoetingen tijdens studiedagen en excursies. Er was ook al een informeel kennismakingsmoment ter kantore van ETWIE. We kijken uit naar het vervolgtraject en zijn –hoeft het herhaald?– bereid tot constructieve dialoog en overleg, zaken die –denken we– best in samenspraak met andere, reeds lang actieve actoren in Vlaanderen, zoals bijvoorbeeld de VVIA, zouden gebeuren.

Intussen blijven de relaties van SIWE met het werkveld intens: de website wordt bezocht als nooit tevoren, SIWE speelde in 2012 volop haar rol als aanspreekpunt en doorverwijzer. Ook waren er de geïntensiverde –vaak informele maar misschien daarom niet minder belangrijke– contacten en of ge-

sprekken met leden en bestuurders van de VVIA, onder meer naar aanleiding van het Manifesta 9 symposium in Genk en de door SIWE ondersteunde VVIA-behoudsactie "Petroleum-Zuid" (zie verder onder "Erfgoednieuws uit de regio's") en bij diverse andere gelegenheden. Dit mag zeker expliciet worden vermeld, te meer dat ook de VVIA-collega's opereren als vrijwilligers en werken met minimale middelen.

Op het terrein zelf blijft het toch echt een beetje "armoe troef": er gebeuren helaas dingen die niet meer zouden mogen (zie Erfgoednieuws uit de regio's) en het opvolgen van recente slopingen en slooprojecten industrieel erfgoed is moeilijk bij te benen. Voor het effectief behoud (op het terrein) van materieel industrieel en wetenschappelijk erfgoed is er vaak geen ruimte en zijn de middelen uiterst beperkt. Dat SIWE, ondanks verwoede pogingen tijdens de laatste drie jaar, geen enkel geschikt persoon of instantie bereid vindt om haar zeer zeldzame AMSLER-installatie (die nog werkt!) gratis in ontvangst te nemen is veelzeggend. Voor het valoriseren en tonen van dergelijke grote stukken van het 20ste eeuwse industrieel en technisch erfgoed is er in Vlaanderen blijkbaar geen plaats. Vanuit Duitsland kwam wel een aanbod aangaande deze Amsler-installatie, maar dit werd in laatste instantie 'afgeblazen'... Ook het Deutsches Chemie-Museum te Merseburg schrok terug voor de afmetingen (circa 5 meter hoog) en het gewicht (meer dan 2000 kg) van onze schenking... Zal SIWE weldra genoopt worden om dit topstuk, op het eind van de 20ste eeuw al afgestoten door de KULeuven (zie www.siwe.be onder "collectie") achter te laten in de kuismolen van de Molens van Orshoven te Leuven, waar SIWE van 1997 tot 2011 haar "zenuwcentrum" had? We beginnen ervoor te vrezen.

De gebouwen zijn al een tijdje geleden overgegaan naar een andere eigenaar (de promotor van het bouwproject 'Twee-waters') maar een echt concreet herbestemmingsproject voor het unieke, beschermde maalderijcomplex bestaan bij ons weten nog niet.

Dit en andere 'pijnpunt-dossiers' in onze contreien staan in schril contrast met de vermeende succesverhalen en de "good news stories" van, over en vanuit de sector immaterieel cultureel erfgoed: zie onder meer de laatste jaargangen van het FARO tijdschrift, de laatste afleveringen van Tijd-Schrift (van het vroegere "Heemkunde Vlaanderen", enz.). SIWE heeft nogal wat bedenkingen bij de recente trend om dit immaterieel erfgoed als een aparte niche te beschouwen of als een zelfstandige deelsector van ons cultureel erfgoed te zien, dus los van het materiële en van het onroerende erfgoed. SIWE heeft inderdaad steeds gepleit voor een totale erfgoed-aanpak en heeft de indruk dat men het warm water aan het uitvinden is. Want immaterieel erfgoed, dat kennen we al uit de tijd van de colloquia over mondelinge geschiedenis, nu ruim veertig jaar geleden. Het effect ervan had invloed op de erfgoedpraktijk in de jaren 1970 en 1980, toen de ene na de andere tentoonstelling en publicatie

het licht zag, gebaseerd op immaterieel erfgoed, op mondelinge getuigenissen van patroons, bedienden en werklieden...

De opsplitsing van competenties in verschillende ministeries verandert niets aan de onvermijdelijke en logische samenhang van ons onroerend en roerend-immaterieel cultureel erfgoed. Er is precies nood aan het bestendigen van een holistische aanpak. Er is nood aan een visie waarbij het materieel (roerend en onroerend erfgoed) én immaterieel erfgoed niet los van elkaar worden bekeken. Maar ook deze bedenking: "immaterieel erfgoed" valoriseren met alleen veel woorden en bijna géén geld (!) is uiteraard wel al te gemakkelijk! Het is in ieder geval gemakkelijker dan het "borgen" van een industriële moomoet als een Amsler-installatie of van –zeg maar– een bulldozer of een betonmolen waarmee in de expotijd '58 onze eerste "autostrade" (Brussel-Oostende) werd aangelegd! Precies dit soort van 20ste eeuw industrieel en wetenschappelijk erfgoed verdwijnt heden aan een hoog tempo uit ons blikveld. In Duitsland hebben ze daarop hier en daar geanticipeerd. Zo werd bijvoorbeeld in Kalkar de kerncentrale, na luid protest, gesloten nog voor ze goed was opgestart en werd ze door private initiatiefnemers omgevormd tot ... een pret- en avonturenpark! Ga dat eens bezoeken, u zal uw ogen niet geloven. Het reactorgebouw werd omgevormd tot hotel. Veilig? Wellicht, want anders was ik, die er uit pure nieuwsgierigheid ging overnachten, niet in staat geweest om u, gezond en wel teruggekomen uit Kalkar, deze nieuwsbrief aan te bieden!

Terug tot onze core business. We attendeerden in ons vorig voorwoord ook op een aantal aandachtspunten in verband met het Gentse MIAT. SIWE, vertegenwoordigd door ondergetekende, gebruikte bovenstaande en andere bedenkingen bij zijn tussenkomsten tijdens een "brainwash" over de toekomst van dit museum. SIWE was er uiteraard niet alleen: diverse andere experts, zeg maar "old boys and girls" uit de sector (uit de UG, het AMSAB-ISG, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, het MOT, enz.) zaten rond de tafel en reikten interessante bedenkingen aan, die met zorg genoteerd werden.

Voor veel ander nieuws, vaak 'heet van de naald', verwijzen we, beste lezer(es), naar onze rubriek "Erfgoednieuws uit de regio's", waarbij SIWE de loftrumpet schalt over de grote inzet van vrijwilligers die bij deze initiatieven betrokken zijn. Dat is ook het hoofdthema van een uitgebreide "lecture" die vanuit SIWE tijdens het 15de Wereldcongres voor het Behoud van Industrieel Erfgoed (begin november) in Taipei (Taiwan) voorgesteld zal worden. Tenslotte: uw suggesties en aanvullingen over onze werking en publicaties blijven steeds welkom: u kan ze te kennen geven via ons e-mailadres. We wensen u veel leesgenot.

Patrick VIAENE
Voorzitter SIWE

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

Zaterdag 22 september 2012: TERUGBLIK OP EXCLUSIEF GELEID BEZOEK: COLLECTIE KATOEN NATIE ANTWERPEN

De oproep van SIWE voor een exclusieve rondleiding doorheen de collectie havenerfgoed van de Katoen Natie (Maritiem & Logistiek Erfgoed) werd opgevolgd door een beperkt aantal "overtuigden". Hoewel de deelnemersaantal beperkt was, werd dit één grensverleggende activiteit, begeleid door gepassioneerde, vrijwillige havenarbeiders: geen gediplomeerde of officiële gidsen maar "mannen van den dok" vertelden ons over de havenarbeid aan de hand van ontelbare grote en kleine collectiestukken: van kleine haken en klemmen tot grote driepikkels, van pirrewitjes (zie foto onder) tot een bananenbak, een kring en diverse natiewagens.... Men toonde ons vooral hoe al deze werk- en voertuigen gebruikt werden en hoe ze kaderden in de organisatie van het werk in de haven!

Foto's K.H

In het ruime naoorlogse magazijn aan de De Pretstraat huist een nagenoeg compleet geïnterpreteerde en erg gevarieerde verzameling mobiel havenerfgoed. Vanaf eind 2003 startte de Katoen Natie inderdaad om het historisch patrimonium van diverse Antwerpse stouwerijen en naties te redden. Deze verzameling werd intussen met zorg en kundigheid hersteld en gevaloriseerd. Deze praktijk leidde in 2005 al tot de oprichting van de vzw Maritiem & Logistiek Erfgoed.

Deze vzw wil niet enkel bewaren en restaureren, maar organiseert ook rondleidingen en tal van publieksevenementen. Bovendien wil men ook het onderzoek omtrent het havenerfgoed stimuleren. De vzw beschikt niet enkel over havenwerktuigen maar beheert ook archieven, verworven bij de overname van oude naties (Werfnatie, Vlasnatie, Kraannatie enz). Verder is er een unieke havenerfgoed-bibliotheek en een klank- en beeldarchief.

SIWE dankt van harte de heer Johan Eeckelaert, archivaris conservator van deze unieke, voorbeeldig beheerde collectie en feliciteert ook de drie sympathieke en welbespraakte vrijwilligers: twee gidsen die heel hun beroepsleven aan de dokken werkten en een derde gids die prat kan gaan op heel wat eigen restauratiewerk in de collectie. De rondleiding was daardoor een uniek gebeuren: het erfgoed van de Antwerpse naties en de industriële collectie van de Katoen Natie kwam tot leven door demonstraties met grote en kleine collectiestukken. Voor de deelnemers was dit genieten van de eerste tot de laatste minuut, een studiebezoek dat nazindert!

Praktisch:

Literatuur: Brochure door Johan Eeckelaert (Johan.eeckelaert@katoennatie.com), "Over driepikkels & pirrewitjes. Het verleden van de Antwerpse haven herleeft!" (Antwerpen, Katoen Natie, s.d.).

Contact: Maritiem & Logistiek Erfgoed vzw, Van Aerdtstraat 33, 2060 Antwerpen 6.

Donderdagavonden 20 september en 4 oktober 2012: CYCLUS INDUSTRIË EN ARBEID IN BEELD Omtrent de beeldvorming van industriële arbeid en erfgoed

Industrieën en wetenschappen, bedrijven en specifieke industrietakken werden in de loop van de laatste twee eeuwen op talloze manieren in beeld gebracht. In de loop van de 20ste eeuw nam, na de schilderkunst, de beeldhouwkunst en de fotografie ook de film op dat gebied een prominente plaats in.

De cursus belichtte, na een korte inleiding omtrent de ontwikkeling van het industrieel gebeuren zelf (en wat ervan over is vandaag) hoe kunst, in het bijzonder film de industriële arbeid en industriële processen in beeld bracht en brengt.

Visueel en auditief materiaal, fragmenten van documentaires, bedrijfsfilms en zelfs van animatiefilms verlevendigen het verhaal en maakten de inhoud aanschouwelijk. In aansluiting was er een geleide daguitstap (per autobus) naar Luik en een stuk van de Maasvallei (zie hieronder).

De cyclus kon rekenen op de steun van en samenwerking met het Masereelfonds en het Vermeylenfonds, die de cyclus programmeren. Dank aan deze twee organisaties. Plaats van de voordrachten was het Geuzenhuis aan de Kantienberg te Gent. De opkomst was goed op 20 september, wat minder op 4 oktober. Opvallend is dat excursies en cursussen, zoals vaak gebeurt, door een verschillend publiek gevolgd werden...

ZATERDAG 6 OKTOBER 2012: DAGUITSTAP MET BUS “INDUSTRIECULTUUR IN HET LUIKSE BEKKEN”

Tijdens deze daguitstap, een co-organisatie van het Masereelfonds (Kloarte), het Vermeylenfonds en SIWE, kon men de inhoud van de voordrachten over ‘industrie en arbeid in beeld’ (zie hoger) beleven in het echt: een krachtige kennismaking met het Luiks industriebekken langs beide oevers de Maas, de laatste activiteit van de metallurgie en de zware nijverheid, maar ook bruggen-erfgoed en getuigen van de nieuwe industriecultuur...

De uitstap per bus, bijgewoond door een 45-tal deelnemers, omvatte een bezoek aan de stationsomgeving van Liège-Guillemins, een voortreffelijk (door 2 gidsen) geleid bezoek aan ‘Maison de la Métallurgie et de l’Industrie’, een gezamenlijke lunch in ‘Café Lequet’, één der meest authentieke volksrestaurants van Luik en Wallonië, een voetwandeling door het stadscentrum (met aandacht voor de economische geschiedenis van de ‘cité ardente’) en de arbeiderswijk ‘Hors Château’, een vrij bezoek aan het Museum Curtius, een lange maar zeer afwisselende busrit door de wijken Cointe (Panoramische route), Le Laveu, Saint-Nicolas (met korte terrilwandeling en bezoek aan ‘La Maison des Terrils’)...

De busrit ging verder door Seraing en langs de verschillende sites van de oude Cockerill-fabrieken. De halte aan de Val-St.-Lambert kristalfabriek werd niet gedaan wegens het gevorderde uur, maar Ougrée en Sclessin (Ateliers de La Meuse, omgeving van het Standard-stadion) werden wel aangedaan. Via de Pont de la Fragnée met Zénobe Gramme-monument (een eerbetoon aan de uitvinder van de dynamo, geboren en getogen nabij Luik) bereikten we de betonnen Mativa-brug (een elegante constructie door Fr. Hennebique), Droixhe (uitgestrekte wijk met sociale hoogbouw) en het afstappunt voor een laatste korte wandeling in het park tussen Maas en Albertkanaal.

Albertkanaal-monument,
met een arduinen Luikse
“métallo”
Foto Masereelfonds, Gent

Hier, in het Albertkanaalpark, bevindt zich het indrukwekkend Albertkanaal-monument, daterend van 1930, toen het kanaal ingehuldigd werd. Rechts wordt met een arduinen kolos een Luikse “métallo” vereeuwigd (zie foto); links staat een even kolossale Antwerpse dokwerker. Ze blikken nors weg van elkaar, maar worden verbonden door een langwerpig gebeeldhouwd plan met het tracé van het Albertkanaal, voorzien van diverse ronkende uitspraken. Dit reliëf is meer dan 50 meter breed. Helemaal op het eind van het park, op het nauwste punt, staat met de fundering in het water van beide waterwegen een vuurtoren. Aan de voet daarvan (en alleen te zien vanop de schepen) staat het rijzige beeld van Koning Albert. Al bij al is dus een magische plek, zoals veel plaatsen in Luik onbekend en onbemind. Tijd dus voor een afsluitende groepsfoto.

Uiteraard kwam tijdens de uitstap de actualiteit (afbouw van de “warme lijn” der siderurgie, enz.) aan bod. Via de haven (aanzet Albertkanaal, Ile de Monsin, Pont de Wandre, enz.) bereikte de groep Herstal, het eindpunt. De voldoening bij de deelnemers aan deze tot in de kleinste details voorbereide dagreis was (ook tot de voldoening van SIWE), zeer aanzienlijk!

HET ERFGOED DER BRABANTSE DRUIVENTEELT ONDER GLAS

In samenwerking met lokale partners in Vlaams-Brabant uit Hoeilaart en omgeving werd in 2012 een onderzoek omtrent de geschiedenis en de actualiteit van de druiventeelt onder glas gevoerd. Eerder dit jaar opende het Huis van de Druif haar deuren in Overijse. Er werd flink gewerkt aan een onderbouwde selectie en het beschrijven van typische erfgoedelementen in deze regio, onder meer in verband met serristenwoningen uit de periode 1870 tot 1940, met hun typische interieurs (keramische wanden, tegeltableaus, decoratief stucwerk en houtwerk, enz.), typische tuinen en al dan niet aangebouwde of losstaande serres. SIWE gaf advies, coachte mee de werkzaamheden en las bepaalde teksten na.

Er werd veel materiaal bijeengebracht onder leiding van Olivier Vandersleyen: foto's, werktuigen, recente interviews met betrokkenen. In november 2011 presenteerde SIWE reeds (n.a.v. een Algemene Vergadering) een unieke documentaire gerealiseerd o.l.v. O. Vandersleyen over de Brabantse druiventeelt onder glas. De nieuwe contacten van SIWE met personen en actoren “industriecultuur” in de regio waren verrijkend en als een win-win situatie ervaren. Het bilan van de werkzaamheden door diverse vrijwilligers, die SIWE ondersteunde, is bijzonder positief.

SIWE WAS OOK AANWEZIG OP EN PARTICIPEERDE AAN ACTIVITEITEN GEORGANISEERD DOOR COLLEGA'S UIT DE SECTOR

Het is omzeggens onmogelijk om hier een volledig overzicht te geven. Een greep uit waar één of meer SIWE bestuurders en/of vrijwilligers aanwezig waren in september 2012 :

- Ontmoeting van SIWE-voorzitter met Prof. Hirota YOSHIOKA (Universiteit van Sapporo, Japan en "Community Coordinator" in het mijngebied van Sapporo) in C-Mine (Winterslag) met bezoek aan diverse mijnmonumenten, samen met mijnnerfgoeddeskundigen Paul Boutsen en Tom Arents, auteur van een pas uitgevoerde, vergelijkende (nog ongepubliceerde) studie over mijnbouw in Limburg en Noord-Japan (01/09 & 02/09/2012).
- Geleid bezoek Manifesta 9 te Waterschei voor Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen, voorafgegaan met voordracht van 75 minuten, gepresenteerd door de SIWE-voorzitter (02/09/2012).

- Interview met An Devroe (Brussel Deze Week) over de geschiedenis en de toekomst van Citroëngarage aan het IJzerplein te Brussel
Zie bijdrage in BDW, nr. 1344, 13-09-2012, p. 9 waaruit nevenstaande foto.

Op de voorgrond de werkplaatsen (Atelier), en dan achtereenvolgens het Citroën Belux-gebouw met getint glas (dat verlaten wordt), de (lage) keuken van Citroën en de IJzerbuilding. Helemaal links is nog de betonnen luifel van de showroom te zien.

- Zevende Landschapscontactdag (organisatie: Onroerend Erfgoed, m.m.v. Provincie Oost-Vlaanderen) te Ronse over "De Industriële Transformatie van het Landschap" (07/09/2012) // zie ook onder "Erfgoednieuws" (Provincie Oost-Vlaanderen / Ronse).
- Premièrevoorstelling van de film "Bien travailler, bien s'amuser. L'Utopie selon Arthur Brancart" door regisseur Olivier Vandersleyen in de 'Chapelle de Verre' te Fauquez (Ronquières) op 07/09/2012.

- Openstelling nieuwe vaste en tijdelijke tentoonstellingen in Textilmuseum Bocholt – Duitsland, met huldevoordracht door SIWE-voorzitter, opgedragen aan ere-directeur Arnold Lassotta (09/09/2012).
- Deelname aan Raad van Bestuur META Mobiel Erfgoed Tram- en Autobus vzw te Mechelen (10/09/2012).
- Voordracht door SIWE-voorzitter "Victor Horta, architect in de ban van ijzer en staal" voor Vormingplus te Gent (11/09/2012).
- Bezoek aan Treinloods Essen en Bakkersmolen, stoommachinecollectie te Wildert en aan Fotoverzameling Linda Vermeiren te Wilrijk (12/09/2012).
- Deelname aan Manifesta 9 Symposium in C-Mine te Winterslag (13/9/2012).
- Deelname aan 'brainwash' (debat) "Waarheen met het MIAT?" te Gent (14/09/2012).
- Geleid bezoek aan Maalderij Moulart en andere industriële monumenten op Open Monumentendag Brussel (15/09/2012).
- Rondleiding door SIWE-voorzitter voor Karima Haoudy (conservator Ecomuseum Bois-du-Luc) en Valérie Dejardin (conservator Wolcentrum – AquaLaine asbl - Verviers) doorheen industrieel archeologisch Gent, met bezoeken aan AMSAB, CC Vooruit, MIAT, Galvestonsite en aan Museum Geschiedenis van de Wetenschappen (18/09/2012).
- Bezoek aan Dok-site Gent n.a.v. jongeren cultuur festival Woodrock (23/09/2012).
- Deelname aan debat "De toekomst van het gesticht" (omtrent de toekomst van het onroerend / roerend erfgoed van de psychiatrische zorg) in De Singel te Antwerpen (25/09/2012).
- Academische zitting "100 jaar Solvayraden", Universiteit Gent (28/09/2012).
- Openstelling WaterkAnt 2012 en bezoek aan MAS-depots industrieel erfgoed te Antwerpen (29/09/2012).
- Bezoek- en voordrachtdag "De Grote Post" in Oostende met bezoek aan telegrafiecollectie (en gesprek met) verzamelaar en curator Fons Vanden Berghen (30/09/2012).
- Participeren op aan het Symposium KNVC – KVCV op 26/10/2012 Opkomst van de polymeerchemie met industriële toepassingen zie rubriek **Nederland**

- Siwe participeerde aan de Studiedagen "Dinge des Wissens", 4/10- 6/10 2012 in Göttingen Duitsland, zie: <http://www.uni-goettingen.de/de/314638.html>, waaruit banner links, rechts twee foto's (K.H.) van de tentoonstelling

Film: Schätze des Wissens

Unterrichten mit Sammlungen

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

SIWE-OMGEVINGSANALYSE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED: RAADPLEEGBAAR OP
<http://www.siwe.be/file/uitgave/Omgevingsanalyse.pdf>

SIWE bouwde een uitgebreide database uit omtrent het werkveld van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel. In 2010 werd dit bestand grondig geactualiseerd. Uit de verzamelde gegevens en de ervaring met het werkveld werd een "SWOT-analyse" opgemaakt (die sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen in de sector omschrijft) en op basis waarvan de noden en behoeften van de IWE-sector konden worden afgeleid. Op basis daarvan ondernam SIWE tal van gerichte acties. De depotproblematiek en het (gebrek aan) beleid omtrent het behoud, de instandhouding en de ontsluiting van dit erfgoed kwamen aan bod. Alle suggesties in verband blijven welkom.

SIWE-TENTOONSTELLING "HET ZUIDERPERSHUIS EN DE VIER ELEMENTEN" (NOG EVEN) IN HET ZUIDERPERSHUIS, WAALSEKAAI 14, ANTWERPEN

Deze tentoonstelling kadert in het streven van de vzw Zuiderpershuis en het Wereldculturencentrum om het industrieel patrimonium van het Zuiderpershuis op permanente wijze onder de publieke aandacht te brengen. Ontelbare groepen en individuele bezoekers vonden reeds hun weg naar deze SIWE-tentoonstelling, zie onderstaande foto, handelend over dit uniek industrieel monument. Nu de toekomst van ZPH zelf, door het stopzetten van de activiteiten van het Wereldculturencentrum door een radicale subsidiestop (ook daar !) zeer onzeker is, is het erg aangewezen om i.v.m. uw bezoek aan onze tentoonstelling, voorlopig nog opgesteld in de grote zaal boven de ZPH-foyer, eerst de website www.zuiderpershuis.be te raadplegen of u telefonisch aan te melden. Dank voor uw begrip.

PLEIDOOI VAN SIWE VOOR HET BEHOUD VAN DE APC- GEBOUWEN OP PETROLEUM-ZUID TE ANTWERPEN

SIWE volgde de actuele ontwikkelingen op Petroleum-Zuid te Antwerpen. Zo namen we op 10 mei jl. deel aan de infodag omtrent “Project - MER - Blue Gate Antwerp” in het Districthuis te Hoboken. Tijdens de vragenronde na de presentaties hield de SIWE vzw, vertegenwoordigd door voorzitter Patrick Viaene een ondubbelzinnig pleidooi voor het behoud van diverse industriële relicten op Petroleum-Zuid, in het bijzonder de bedreigde vroegere APC-site (de voormalige American Petroleum Company of ‘International Oil’). Ook het behoud van onder meer de beeldbepaalde ‘luchtleidingen’, een element met zeer grote erfgoedwaarden, kwam aan bod. Men wil deze behouden en integreren in het Blue Gate project, maar al snel bleek dat rond de concrete aanpak hierrond en uitwerking ervan nog veel vragen zijn, wat aparte aanbevelingen verdient.

Huidig pleidooi, op 19 mei 2012, werd gestuurd naar diverse overheidsverantwoordelijken (Stad Antwerpen, Onroerend Erfgoed, enz.) en focust dan ook op in de eerste plaats op AMP-International Oil, momenteel het geheel dat het meest direct bedreigd wordt met sloop. Het belang van de gebouwen en hun behoud werd door SIWE en VVIA ook met verve bepleit tijdens de recente editie van “Erfgoedplein” in het kasteel van Meldert, een manifestatie georganiseerd door het FVE – Forum voor Erfgoedverenigingen – NEO.

De grote waarde van de APC – American Petroleum Company (‘International Oil’) gebouwen staat buiten kijf en wordt uitvoerig en op onderbouwde manier aangetoond in de diverse onderzoeken (en onderzoeksrapporten) door VVIA vzw (studie uit 2001) en door Erfgoed en Visie (studie uitgevoerd in 2011). In zowat alle erfgoedpublicaties over de haven van Antwerpen (o.m. “Antwerpen Internationaal havenicoon” van Eric Van Hooydonk) wordt de grote waarde van het industrieel erfgoed in dit gebied benadrukt, inclusief de waarde van de buiten gebruik gestelde infrastructuur, waarvan de beeldkwaliteit alleszins niet mag worden opgegeven.

We benadrukken hierbij tien punten:

1. dat de APC-gebouwen de allereerste zijn die in het hele gebied werden opgetrokken en bovendien de oudste zijn die in de omgeving behouden bleven; de historische waarde ervan is onmiskenbaar aanwezig.
2. dat de gebouwen door hun ligging een beeldbepalende waarde bezitten voor de omgeving, met de markante conciërgewoning op kop, gelegen aan het kruispunt van twee belangrijke wegen in het gebied; de gebouwen

vormen door hun samenstelling (een typische cluster configuratie) een herkenningspunt zijn in het gebied, dat ook bij behoud en integratie, dus ook na uitvoering van het Blue Gate project als historisch en ruimtelijk herkenningspunt blijven fungeren.

3. dat de zeer vroege betonnen draagstructuur en het tongewelf van één der gebouwen uniek zijn, niet alleen op regionaal maar ook op landelijk niveau.
4. dat de vlampijpketel in één der gebouwen een grote zeldzaamheidswaarde bezit, een technologische heeft en als equivalent kan beschouwd worden van de in 2007 beschermde Steinmüller – ketel (Herbouvillekaai 100); de afbraak van dit relict dient in ieder geval te worden vermeden.
5. dat de diverse erfgoedwaarden van AMP vorig jaar door onbevooroordeelde deskundigen bevestigd werden in de inventaris van het Vlaams Instituut voor het Bouwkundig Erfgoed VIOE.
6. dat de aflevering van de sloopvergunning voor de AMP gebouwen drie dagen voor de intrede van juridische geldigheid van de ‘Vastgestelde inventaris van het Bouwkundig Erfgoed’ inhoudelijk geen afbreuk doet aan de waarde van de APC-site, zoals deze beschreven wordt in de inventaris.
7. dat er zeker alternatieven voorhanden zijn voor de sloop van de ‘International Oil’ site, waarbij de gebouwen als Blue Gate informatieloket en bezoekerscentrum over geschiedenis en de nieuwe ontwikkelingen van de omgeving zouden kunnen ingericht worden; AMP gebouwen worden derwijze niet langer een ‘sta in de weg’, maar een cluster met brugfunctie tussen verleden, heden en toekomst.
8. dat de oppervlakte die de historische gebouwen van International Oil / APC innemen in vergelijking tot het uitgestrekte projectgebied, zeer beperkt is en dat het behoud ervan de inplanting van nieuwe bedrijfsterreinen en nieuwe gebouwen in het uitgestrekte projectgebied geenszins in de weg staat.
9. dat de vrees, zoals o.m. uitgedrukt door deskundigen, o.m. tijdens de publieke presentatie (onder meer de infodag van 10 mei 2012 in het Districthuis Hoboken), dat “investeerders afgeschrikt zouden worden indien een aantal erfgoedelementen van de petroleumindustrie op Petroleum-Zuid behouden blijven”, ongegrond is; dit wordt op tal van vergelijkbare plaatsen aangetoond wordt: zo werd de vroegere negatieve bijklank van bijvoorbeeld “Het Eilandje” te Antwerpen (vroeger symbool voor een arme havenwijk, bevolkt door kansarmen en marginalen), door erfgoedbehoud en behoedzame omgang met het patrimonium totaal omgebogen; vandaag werken de namen “Het Eilandje” (alsook de vroeger met sociale ellende van

landverhuizers geïdentificeerde “Red Star Line”) als magneten op projectontwikkelaars en investeerders. Hetzelfde geldt ook voor het vroeger verguisde “Tour & Taxis” in Brussel of de veel ruïneuze relictten in het Limburgse koolmijnenbekken, vandaag één na één opgevaardeerd en hefbomen van nieuwe economische en culturele dynamiek (cfr. onder meer C-Mine te Winterslag),

10. dat de aanwezigheid van een aantal buitengewone erfgoedrelictten, inclusief deze van APC (International Oil), dus geen bedreiging vormt voor toekomstige ontwikkelingen maar biedt eerder kansen en potenties om het karakter en de eigenheid van Blue Gate aan te scherpen.

Onze slotbevindingen na al het vorige zijn dan ook :

- A. dat de gebouwen van APC – American Petroleum Company (‘International Oil’) het verdienen om te worden behouden en geherwaardeerd !
- B. dat de restauratie en zinvolle integratie van APC en andere erfgoedelementen zoals de “bovenleidingen” binnen het Blue Gate project perfect mogelijk is. APC is geen “sta in de weg”!
- C. dat het behoud en de passende herbestemming van de APC – International Oil cluster, bijvoorbeeld als Blue Gate onthaal- en bezoekerscentrum aan het nieuwe project een aanzienlijke meerwaarde te bieden heeft.

HANDEN UIT DE MOUWEN !

Surf naar www.vvia.be en informeer je nog meer in detail over het bedreigde erfgoed van Petroleum Zuid. Stuur zelf een kritisch pleidooi voor behoud naar de opgegeven adressen in de vermelde website.

20 november 2012: ALGEMENE VERGADERING SIWE

Deze avondlijke A.V., zoals gewoonlijk voorzien in het Cultureel Centrum Romaanse Poort in de Brusselsestraat te Leuven, richt zich naar de effectieve leden van SIWE en de bestuurders-vrijwilligers. Iedere van deze betrokkenen krijgt (of kreeg intussen al) een persoonlijke uitnodiging toegestuurd. Meer info komt binnenkort op www.siwe.be .

O P R O E P E N :

RED OUDE RECLAMESCHILDERINGEN EN STEUN VZW ‘DE MUREN SPREKEN’ (herhaling en aanvulling)

Reeds jaren ijvert **vzw ‘De Muren Spreken’** voor het behoud van waardevolle historische reclamemuurschilderingen. Ze getuigen van de historie van de publiciteit, zoals die vroeger gebeurde voor de promotie van bepaalde industriële producten.

De vereniging zou graag twee concrete schilderingen beschermd zien, nl. de reclameschildering “Olijfje”, Stationsstraat 47, 1840 Londerzeel en “Marouf”, Prinses Clementinalaan 205, 9000 Gent. SIWE volgde het voorbeeld van INTERBELLUM vzw er onderschreef via een schrijven naar Minister Geert Bourgeois de aanvragen tot behoud. Ook u kan de **vzw De Muren Spreken** een hart onder de riem steken en uw steunbetuiging mailen naar contactpersoon Edwin Deschepper (edwin.deschepper@skynet.be).

Ook de krant De Morgen voerde in de nazomerperiode via de wekelijkse bijlage “Media.com” campagne voor het behoud van muurreclames. Op 7 september 2012 verscheen de uitgebreide bijdrage “Verhalen van verf en baksteengruis” van Sjoukje Smedts. Zie zeker ook de website www.reclame-erfgoed.be, waarop heel wat interessante muurreclames te zien. U zal versteld staan.

Olijfje

Marouf foto's: www.radio1.be

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË (ALGEMEEN)

NATIONAL REPORT BELGIUM 2009-2011 VERSCHIJNT IN EEN TICCIH-PUBLICATIE IN HET NAJAAR VAN 2012

Een van de vele items waar SIWE onlangs via haar voorzitter Patrick Viaene (tevens bestuurslid van TICCIH) medewerking verleende was de redactie van het "Nationaal Rapport België 2009-2011 (over behoud en herwaardering van industrieel erfgoed)". Dit nationaal verslag werd bezorgd aan TICCIH- Internationaal, die de verschillende rapporten (uit een vijftigtal landen) verzamelt en zal publiceren. Er was weinig (eigenlijk geen) medewerking van derden voor de redactie van het "Belgisch verslag", waarbij men blijkbaar vertrouwd op het redactietalent van ondergetekende.

Het "rapport" valt uiteen in drie delen: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Misschien moet dit in de toekomst toch met wat meer inspraak gebeuren en dient het verslag gestoffeerd worden met informatie van meer mensen. Belangrijkste feit: het rapport raakte klaar en wordt in november verspreid wellicht ook in gedrukte vorm. Intussen maakt SIWE werk van de vertaling naar het Nederlands. Deze versie wordt gepubliceerd in het najaars-SIWE-MAGAZINE (december 2012).

VLAANDEREN (ALGEMEEN)

ERFGOEDORGANISATIE "NEO" WORDT "HERITA"!

"Herita vzw is een recent opgerichte (startschot op 7 september 2012) non-profit-organisatie (ontstaan vanuit een fusie van diverse vzw's, onder meer het Forum voor Erfgoedverenigingen, het vroegere "VCM", waarbinnen SIWE acht jaar lang actief was als bestuurder, nvdr.) die zich over alle aspecten van het onroerend erfgoed en de erfgoedzorg buigt, met een aanbod van erfgoedactiviteiten en -sites voor alle leeftijden en behartigt de belangen van erfgoedactoren op een actieve en participatieve manier (...)"

Tot zover de aanzet van een Herita-voorstellingstekst in een recente flyer. Over het laatste (of een organisatie als Herita nog de belangenbehartiging van de aangesloten erfgoedverenigingen effectief zal kunnen opnemen en waar maken) is men het in de erfgoedsector niet echt eens, zo blijkt uit diverse informele contacten, en dat is nog zachtjes uitgedrukt... De vrees voor de nieuwe koepel als een soort van loutere top-down spreekbuis van de Vlaamse overheid zit er in elk geval bij diverse belangrijke erfgoedverenigingen goed in...

De toekomst zal o.i. snel aantonen of die vrees gegrond is. Lees meer op www.herita.be (Adres: Oude Beurs 27, 2000 Antwerpen). Tel.: 03/226.31.85.

LEES TWEDE EDITIE VAN "LOKAAL WATERERFGOED-MANIFEST 2012"

Watererfgoed Vlaanderen vzw publiceerde een tweede editie van het 'Lokaal Watererfgoed-Manifest 2012'. Ondertiel is "Prioriteiten voor het scheepvaart-, haven- en watererfgoedbeleid van provincies en gemeenten in de bestuursperiode 2013-2018". Ook na te lezen, samen met ander nieuws, op www.watererfgoed.be

TRADITIONELE MARITIEME VAARDIGHEDEN

"Traditional Maritime Skills" is een internationaal project (waarin de Vlaamse provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen, verder ook Zeeland (NL) en Zuid-Engelse regio's participeren. Met wil de traditionele scheepsbouwvaardigheden in stand houden en hun potentieel bevorderen om concurrentie en werkgelegenheid in de scheepsbouwsector in het hele 2 Zeeëengebied (Noordzee en het Kanaal) te verhogen. Financies komen vooral van het Interreg 2 Zeeënprogramma, dat deel uitmaakt van het EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling).

Lees meer op www.traditionalmaritimeskills.eu

TRAM DES TIJDS TE HUUR (ter herhaling)

"De Tram des Tijds" bezorgt je een originele feestlocatie, een tram uit de jaren 1930, gerestaureerd door de tramvereniging TTO. Afhankelijk van uw plan, het aantal deelnemers en de bestemming wordt op maat een programma verzorgd. www.tramdestijds.be geeft u

een idee van de vele mogelijkheden. Kies uit vijf historische trams en reserveer uw tram bij Katrien Van den Bosch van De Lijn (katrien.vandenbosch@delijn.be, tel.: 0494/10.28.83. Richtprijzen: een enkele rit van een uur met een rijtuig kost 300 € (reken op 10 € pp bij 30 (zittende) deelnemers. Eigenlijk best betaalbaar en laagdrempelig! Een rit van twee uur kost 450 €. Er zijn speciale dagtarieven. Meer informatie op de bovenvermelde websites.

REEKS “NEUZEN IN ...”, EEN ONTDEKKING

De sociaal-culturele vereniging voor volwassenen “CURIEUS” realiseerde tal van leuke en “licht verteerbare” boekjes over Vlaamse steden en gemeenten, waarbij op zoek gegaan werd naar typische plaatselijke erfgoedelementen en -actoren. Het industrieel erfgoed komt slechts zijdelings aanbod, maar werd niet vergeten. De boekjes dragen de naam “*Neuzen in...*”, gevolgd door de naam van de betreffende gemeente, bijvoorbeeld Aalter, Assenede, Deinze, Erpe-Mere, Kruikebeke, Ledeborg, Lochristi, Oudenaarde, Ronse, Waarschoot... Zie voor meer informatie www.curieus.be of mail naar informatie@curieus.be

RAADPLEEG DE INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED (<http://inventaris.vioe.be>) / VERRIJK UW KENNIS OVER ONROEREND INDUSTRIEEL ERFGOED IN VLAANDEREN!

Deze “online-databank” bevat intussen meer dan 80.000 gebouwen en bouwkundige gehelen. Je vindt er beschrijvingen, afbeeldingen en achtergrondinformatie. Ook een paar duizenden industriële gebouwen en installaties werden opgenomen. Opname geschiedde door toetsing van de items aan diverse wetenschappelijke selectiecriteria: de historische, artistieke, socioculturele, volkskundige, wetenschappelijke, industrieel-archeologische waarde... Verder spelen ook mee: de zeldzaamheid, gaafheid, authenticiteit, representativiteit, ensemblewaarde, contextwaarde, de kwaliteit van de omgeving...

De inventaris bevat zowel beschermde als niet-beschermde gebouwen. Door de juridische vaststelling van de inventaris in september 2009 kregen de niet-beschermde gebouwen uit de inventaris meer ‘gewicht’ en zijn er meer rechtsgevolgen, die de opgenomen gebouwen beter vrijwaren, indien deze bedreigd zijn door sloop of vermindering...

Interessante links zijn: <http://www.premiezoeker.be> / <http://www.onroenderfgoed.be>, waaruit onderstaand uittreksel.

Recent toegevoegd

NIEUWS OVER ETWIE vzw

Voor info over het nieuwe “expertisecentrum” ETWIE vzw, vorig jaar werd erkend en heden opgestart, na de aanstelling van twee medewerkers (zie ons ‘Voorwoord’), opererend vanuit het Erfgoedcentrum LAMOT te Mechelen, zie website www.etwie.be waaruit onderstaande vooraankondiging van hun eerste ontmoetingsdag.

Vooraankondiging: 1ste ETWIE-ontmoetingsdag op 1 december

27 Sep 2012 | ETWIE

Op zaterdag 1 december organiseert ETWIE een eerste ontmoetingsdag. Deze dag zal plaatsvinden in Congres- en Erfgoedcentrum Lamot in Mechelen. Als centraal thema van de ontmoetingsdag werd gekozen voor ‘het verzamelen en delen van expertise over technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed’.

Verschillende sprekers uit binnen- en buitenland zullen een aantal aspecten van het opbouwen, beheren en delen van expertise in onze sector belichten. Uiteraard wordt ook de nodige ruimte voor discussie voorzien.

Deze ontmoetingsdag is bovendien een uitstekende gelegenheid om kennis te maken met de werking van het nieuwe expertisecentrum ETWIE. Wat kan ETWIE voor jou of jouw vereniging betekenen? Wat zijn jouw noden en verwachtingen?

In de namiddag wordt voor de geïnteresseerde deelnemers een facultatief programma voorzien, met keuze tussen een gegidste rondleiding over het meubelverleden van Mechelen en een geleid bezoek aan de tentoonstelling ‘Newtopia’.

Je vindt het volledige programma van de dag binnenkort op onze website. Houd alvast zaterdag 1 december vrij in je agenda!

TWEE VLAAMSE SITES OP WEG NAAR WERELDERFGOEDERKENNING

Het gaat concreet over ruraal-industrieel overganglandschap van de Hoge Kempen (Prov. Limburg), anderzijds over de landloperskolonies Wortel en Merksplas (Prov. Antwerpen). Lees hier meer over in M&L, jg. 31, 2012, nr. 4, binnenkrant p. 10-11.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: WATER-RANT EN DE KRACHT VAN DE VRIJWILLIGERS

Onder een typisch herfstweertje (zon, buitjes en opklaringen) opende Water-rAnt 2012 op zaterdag 29 september 2012 in de loodsen 'kaai 19-41-42' (Kattendijkdok) te Antwerpen. Ondanks tegenkanting en diverse tegenslagen, waarover SIWE werd ingelicht, maar waarop we hier niet ingaan, ging dit publieksevenement dus toch door onder een aanzienlijke publieke belangstelling. We waren onder de indruk van de vloot deelnemende schepen en ook heel wat infostanden over "De Steenschuit" (www.steenschuit.be), "New Belgica" (zie www.newbelgica.org), Medway Queen Project (www.medwayqueen.co.uk) en veel andere... SIWE feliciteert het bestuur en de vrijwilligers, betrokken bij dit initiatief, waaronder "echte zeebonken" en de andere "bonken", in elk geval allemaal gepassioneerden door/voor het nautisch erfgoed, met een grote inzet en slagkracht! Meer info is terug te vinden op www.shiptoshore.be/waterkant, waaruit onderstaand beeld.

ANTWERPEN: SCHOOLTJALK DE GERLACHE GERENOVEERD

Dit historisch zeilschip werd hersteld en vernieuwd o.i.v. "cvba BRABO-Havenloodsen en Bootlieden" en kan nu gehuurd worden voor korte of lange vaartochten (tot 30 personen).

Overnachten aan boord (en volledige catering) is mogelijk.

Meer info op www.brabo.com /

susanne.caundenbergh@brabo.com.

Adres: Noorderlaan 21 (haven 28) 2030 Antwerpen.

Foto uit www.shipspotting.com

ANTWERPS WATERERFGOED CONCREET...

In Ruimschoots, 2012, nr. 4, p. 32 lasen we een interessante lezersbrief van een zekere Kapt. Geert De Vriese. Boeiend, omdat op één pagina tientallen in uitvoering en op til staande projecten rond haven- en nautisch erfgoed opgesomd staan, met korte "stand van zaken". De auteur besluit dat er veel positieve initiatieven zijn maar merkt terecht op "dat er ook nood is aan een omvattend lang termijn masterplan en aan middelen om dat meer ambitieus plan ook daadwerkelijk uit te voeren.

SLOOPHAMER STAAT NIET STIL IN ANTWERPEN

Nu de sloop nakend is in het centrum van " 't Stad" van het modernistische Zeemanshuis, een jong maar belangrijk monument van sociale geschiedenis, waar vele duizenden zeelieden vertoefden en rust en een beetje ontspanning vonden, vernemen wij dat ook de Koningin Elisabethzaal (architect Rie Haan, 1960), vlakbij het Centraal Station, eerlang wordt gerenoveerd, maar waarbij enkel de voorgevel zou blijven staan!

Deze architect ontwierp ook diverse appartementsblokken in de wijk Luchtbal (1955) en een 80-tal bioscopen zoals in België als het buitenland (onder meer Zaal Marignan op de Champs-Élysées te Parijs). Hij ontwierp ook de Arenbergschouwburg in Antwerpen (1971).

(Met dank aan R. E.)

ESSEN-WILDERT: KENT U DE "BAKKERSMOLEN"?

Te Wildert, een deelgemeente van Essen (St.-Jansstr. 238), staat de "Bakkersmolen", een mooie, werkzame stellingwindmolen, door molenaar Miel bediend met meesterlijke handigheid en snelheid!

Onderaan, in een aangebouwde vleugel, staat de collectie Demets met stoom- en andere machines te bewonderen; de meeste kunnen gedemonstreerd worden (tijdens bijzondere evenementen en bezoeken).

In het molenhuis is er een ruime cafetaria en restaurant met o.m. streekgerechten.

Tel.: 03/677.22.67 / Meer info op www.bakkersmolen.be .

MECHELEN OPENT MEMORIAAL DOSSINKAZERNE

Niet meteen onze “core-bussiness” maar militair erfgoed heeft uiteraard raakvlakken met industrieel erfgoed, vandaar toch even de vermelding dat het MEMORIAAL, deze belangrijke erfgoedplek, geopend is (vanaf 5 september 2012). Toegang: maandag tot vrijdag 9-17 uur. Gratis !

Zie ook: www.kazernedossin.eu , waaruit onderstaand beeld.

MEMORIAAL MUSEUM EN DOCUMENTATIECENTRUM OVER HOOGSCHIED EN MENSENRECHTEN	MUSEUM	MEMORIAAL	DOCUMENTATIE CENTRUM	WETEN- SCHAPPELIJK ONDERZOEK	EDUCatieve DIENST	PRAKTISCHE INFO MUSEUM
						<p>Het museum is open: Alle dagen van 10:00 tot 17:00</p> <p>Het museum is gesloten: Op woensdag, Kerstmis, Nieuwjaar en op Joodse feestdagen (Rosh Hasjana en Jom Kipoer)</p> <p>1. 5 en 6 september 2013 2. 14 september 2013</p>

TURNHOUT: RETROSPECTIEVE JOZEF SCHELLEKENS IN VROEGERE ARCHITECTWONING

De tentoonstelling loopt vanaf 31 augustus loopt in de woning Steenweg op Mol 66 te Turnhout. Schellekens was een visionair modernist. Ook kan aansluitend (van 15 september tot 11 november 2012) in het Cultuurhuis DE WARANDE (in het centrum van Turnhout) een overzichtstentoonstelling worden bezocht over de Turnhoutse architectuurschool (die vooral de periode 1960-1980 toelicht) met werk van Paul Schellekens, Lou Janssen, Paul Neefs enz.

PROVINCIE LIMBURG

GENK: MANIFESTA 9 TE WATERSCHEI - 13 & 14 sept 2012 ERFGOEDSYMPOSIUM “DE TOEKOMST IN DE STEIGERS”, C-MINE TE WINTERSLAG: EEN SUCCESVERHAAL

Manifesta is dé reizende Europese Biënnale omtrent actuele kunst. Om de twee jaar organiseert Manifesta op een locatie in Europa een grootse tentoonstelling voor hedendaagse kunst. Deze zomer strijkt Manifesta neer in Limburg van 2 juni tot 30 september. Manifesta 9 vond plaats op de site van de voormalige koolmijn te Waterschei. Zie www.manifesta9.org
Curator C. MEDINA (uit Mexico) ontwierp een origineel concept voor Manifesta 9 dat inspeelt op de sociale en maatschappelijke impact van het recent mijnverleden in Limburg. Uniek voor deze editie is dat er voor de eerste keer in de geschiedenis van Manifesta niet alleen kunst getoond werd maar ook lokaal erfgoed dat op een innovatieve manier voorgesteld werd aan het lokaal en internationaal publiek. De kritische ondertoon van Manifesta 9 was een verademing en vermeed het “erfgoed-light-niveau”, dat we helaas al te vaak meemaakten de laatste tijd...

www.mijnerfgoed.be

Samen met de Manifesta 9 organiseerde de Erfgoedcel Mijnerfgoed op 13 en 14 september 2012 een “erfgoedssymposium”, met als thema “De toekomst van de mijnstreek en het erfgoed in de mijnstreek”. SIWE was aanwezig en kwam herhaaldelijk aan het woord tijdens de vragenrondes, gehouden tussen de voordrachten. We onthouden vooral de rede van Keith FALCONER over de ontwikkeling van English Heritage in de strijd voor een passend behoud. “Veel werd gerealiseerd en industrieel erfgoed is ‘gemeen goed’ geworden” besloot FALCONER, maar weinige sites zijn integraal bewaard; laat staan goed ontsloten, zoals we veelal zien bij het Noord-Franse mijnerfgoed”. Catherine BELTRAM haakte hierop in met een prachtig relaas over de hele weg, afgelegd in Nord – Pas-de-Calais (Fr.) om een mozaïek van een 150 tal mijnerfgoed-

elementen als één geheel op te laten nemen in de UNESCO World Heritage List. Ook de tussenkomst van Bettina STEINDL over “RUHR-Metropole 2010”, waarbij de waardering voor industrieel erfgoed een cruciale rol speelde, toonde treffend aan hoe groot de culturele maar ook economische weerslag kan zijn van degelijk georganiseerde media- en publieksevents. Heden is er het vervolgetraject “Urbane Künste Ruhr” (www.urbanekuensteruhr.de)

Doel van de samenkomsten “DE TOEKOMST IN DE STEIGERS” was het ter discussie voorleggen van een “MANIFEST VOOR DE MIJNSTREEK”, dat reeds in rudimentaire samengesteld werd tijdens twee voorbereidende workshops, tevens bijgewoond door SIWE. Het (tijdens het tweedaagse symposium aangevulde) Manifest wil de krijtlijnen uitstippelen van een duurzaam beleid voor de mijnstreek en aangeven wat de plaats kan worden van het industrieel en ander erfgoed voor de toekomstige situaties. Zie ook website www.mijnerfgoed.be (E-mail: info@mijnerfgoed.be) van Erfgoedcel Mijn-Erfgoed. MANIFESTA 9 – contactpersoon: Ine Metalidis, tel.:089/710.447.

EEN NIEUW BOEK OVER MIJNERFGOED IN LIMBURG!

Zie voor meer duiding over deze realisatie de Nieuwsbrief-rubriek “Onder de Leeslamp” en “Besprekingen” onder auteurs naam Bert VAN DOORSLAER.

Foto kaft “Minerfgoed in Limburg” uit www.limburg.be

UIT DE GROND, UIT HET HART, EEN NIEUWE FILM OVER DE OMGANG MET HET MIJNVERLEDEN

Erfgoedcel Mijnerfgoed gaf de opdracht om een nieuwe filmdocumentaire te realiseren over de omgang met het Limburgs mijnverleden. “Uit de grond, uit het hart”, gemaakt door Joris Rabijns, werd een prangende documentaire waarin diverse erfgoed-sleutelfiguren het woord nemen en een pleidooi houden voor (nog meer) samenwerking: Ludwig TANKOWSKI (Werkgroep Mijnmonument Zwartberg), Jean DE SCHUTTER (Museum Ons Mijnverleden & Heemkundekring De Klonkviool, Xavier HUYGEN (vzw Het Mijn-Verleden – Het Mijndepot), Jan KOHLBACHER (Museum van de Mijnwerkerswoning & Stichting Erfgoed Eindhoven), Hans HOFER (vzw Vrienden van het Mijnmuseum te Beringen), Paul

BOUTSEN (vzw Het Vervolg) en Bert VAN DOORSLAER (Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed). Opvallend is het ontbreken van vrouwelijke ‘stemmen’ in het erfgoedverhaal, Of wil men ons doen geloven dat die er niet zijn? Al bij al is “Uit de grond, Uit het hart” een erg geslaagde, en bij wijlen emotionele film geworden, die durft doordringen tot de kern van de erfgoedproblematiek: het mijnerfgoed koesteren (en blijven tonen, in het bijzonder aan ‘de jeugd’) is van groot belang. De film houdt een pleidooi voor samenwerking, een regionale bundeling van krachten: want “samen staat men sterk(er)”, ook in de mijnstreek.

Praktische info: zie www.erfgoedcelmijnerfgoed.be, waaruit foto kaft DVD

CONNECT ! EEN EXPO VAN COALFACE IN “TRANSIT_LAB” TE HOUTHALLEN

Transit_LAB is een nieuw creatie- en leercentrum voor duurzame economie. COALFACE smeedt lokale en internationale netwerken tussen mijngebieden. Transit_LAB en COALFACE vinden elkaar in CONNECT !, een expo die verbondenheid promoot.

Op 6 september 2012 ging de eerste tentoonstelling open in / van TRANSIT_LAB, concreet was dat in de opgefriste ‘oude drukkerij’ van de koolmijn van Houthalen, het oudste nog resterende mijngebouw. De SIWE-

voorzitter mocht er het woord nemen met een kernachtige toespraak over het sleutelmoment najaar 2012 in de "TWIE-sector".

TIKB_Transit cvba (een nieuw innovatie- en ontwikkelingsbedrijf) werkte mee aan dit initiatief, ook vzw Het Vervolg deed dat (en zal dat blijven doen bij volgende events). Prachtige, indringende zwart/wit foto's uit mijngebieden in Oekraïne van fotograaf Danny VEYS sier(d)en de muren, terwijl ook verschillende films te zien zijn, o.m. "CONNECTED?", een unieke reportage van journaliste Inge BECKS. Haar boodschap (en die van de 7 sleutelfiguren die in de film spreken) is duidelijk: "Erfgoed is grondstof voor de toekomst".

Meer info via www.hetvervolg.org / www.coalface.be.

Contactadres Het Vervolg = p.a. Paul Boutsen, Pastorijstraat 40/13, 3530 Houthalen-Helchteren.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

PAUL BAUTERS (1935-2012), VLAAMS MOLINOLOOG, IS OVERLEDEN

Paul Bouters overleed op 13 mei 2012. De heer Bouters, geboren in het Oost-Vlaamse Huise (6 mei 1935), combineerde zijn beroep als vrederechter, in het bijzonder op het einde en ook nog na zijn actieve loopbaan, met molinologisch onderzoek en zijn passie voor het voortbestaan van het Vlaams molenerfgoed. Met het behoud van oude industriële maalderijen (en industrieel molenerfgoed) was hij minder betrokken, maar des te meer was zijn inzet in het kader van de "verrijzenis" van een traditionele molens, zoals bijvoorbeeld de windmolen te Huise. Gerestaureerde molens moeten draaien, dixit Paul Bouters: als molenaar en vrijwillig molenaar bouwde hij dan ook mee aan de uitbouw van de succesrijke Vlaamse molenaarscursussen.

GENT: ER ZIT (MISSCHIEN) MUZIEK IN HET WINTERCIRCUS

De Stad Gent plant een pop- en rockzaal in het oud gebouw "Circus Mahy", meldt De Morgen (en ander kranten) op 04/09/2012. Men oogt op een middelgrote concertzaal van ca. 500 plaatsen, wel –zo blijkt– in het kelderniveau.

C.C. Vooruit ziet in dit plan geen "concurrentie" maar een aanvulling op het bestaande zalenaanbod in Gent. De haalbaarheid dient nog onderzocht te worden, uiteraard ook de vraag of zo'n zaal kan gecombineerd worden met andere functies (in aanpalende ruimten van het circus): plaats voor het VIA, Vlaams Centrum voor Archivering, voor een boekhandel (nog één ? nvdr).

Een ding is zeker: dit voorstel, gedragen door o.m. Spa-schepen Tom Balthazar, wordt "voer" voor de volgende Gentse bewindsploeg... Intussen blijft alles bij het oude en blijft het binnenregenen op verschillende plaatsen in het zienderogen aftakelende Gentse Wintercircus !

Foto Wintercircus Gent uit www.gentblogt.be/

RONSE: DE INDUSTRIËLE TRANSFORMATIE VAN HET LANDSCHAP

Enkele sfeerbeelden uit www.onroerenderfgoed.be

SIWE nam op 7 september 2012 deel aan de Zevende Landschapscontactdag (organisatie: MVV-Agentschap 'Onroerend Erfgoed', m.m.v. Provincie Oost-Vlaanderen) te Ronse over "De Industriële Transformatie van het Landschap". Een rare titel, achteraf bekeken, want het ging bij diverse sprekers vooral over de transformatie van (vroegere) industriële landschappen... dus in omgekeerde richting: van industrie terug naar groen ! Lokatie was al even raar: het "Textiles Open Innovation Centre" (verder genoemd als TOIC), pas in gebruik in Ronse, ooit een bloeiende textielstad, maar waar vandaag de textiel, op een paar bedrijven na, verdwenen is. Wat wel bleef is het textielerfgoed, maar daarover werden de deelnemers pas tijdens de namiddag rondleiding (een beetje) wijzer op, dank zij het gedreven discours en parcours van een plaatselijke gids.

De voordrachten zelf brachten over het algemeen weinig nieuwe inzichten – laat staan concrete toekomstperspectieven – maar waren op puur informatief vlak interessant: ze handelden over de Vlaamse vlasregio (Leievallei), La Belgique Industrielle en de transportgeschiedenis, het overgangslandschap Hoge Kempen, de historische evolutie en textielgeschiedenis van Ronse, Petroleum-Zuid. Uit de zaal, vol stille en redelijk apatische O.E-ambtenaren en andere medewerkers van de overheid "op vrijdagse studieuitstap", kwamen weinige vragen, laat staan kritische reflecties...

Zelf stelde ik wel diverse kritische vragen (als officieuze vertegenwoordiger van de vrijwilligers uit het verenigingsleven, betrokken met het onderwerp), maar gezien de strakke timing kwam het op geen enkel ogenblik tot een echt debat over de essentie. De voordracht van Frank Jaspers over mijnverzakkingen en in mindere mate het verhaal over het Rupellandschap (Strategisch project Rupelstreek) waren wel meer vernieuwend.

Tijdens de broodjeslunchpauze kon een expo "Textiel te Ronse – gewikt & geweven" bezocht worden. De expo leek op een veertigtal uitvergroete pagina's uit een boek, met tientallen, ellenlange en dus ter plaatse onleesbare teksten,

bovendien gepresenteerd op te laag staande panelen, boven alles zeer stereotiep opgesteld in lange rijen. Deze expo stond op de bovenste vernieuwing van het TOIC en nam daar deels het wondermooi uitzicht weg over het (post)industriële landschap van Ronse en zijn omgeving !

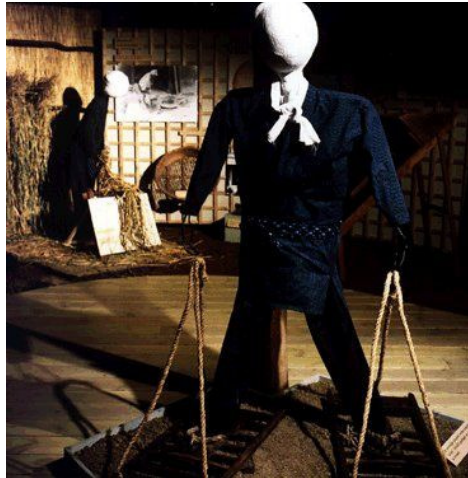
Wat een kans tot dialoog tussen de Ronse-expo en het Ronse-panorama had kunnen zijn, werd een gemiste kans. Gelukkig maakte de wandeling door Ronse, na de voordrachten, één en ander goed (een tweede wandeling ging door in de Zwalmvallei en maakten we uiteraard niet mee). Maar ook de Ronse-wandeling geraakte, na een vluchtige verkenning van de Molenbeek en een blitsbezoek aan het textielmuseum "Must", niet verder dan ... de St-Hermestoren, waarvan de honderden treden beklommen werden, terwijl "uit tijdsnood" dan maar de hele stationsomgeving en erg belangrijke industrieel erfgoedsites (nochtans binnen wandelbereik) niet werden aangedaan.

Maar het moet gezegd, de receptie op het eind van de studiedag was voortreffelijk, de gelegenheid tot netwerking en sociale contacten ideaal, maar zelfs dat kon veel ambtenaren niet bekoren. De weg naar huis en perspectieven voor een zonnige weekend waren blijkbaar voor een aantal deelnemers al in de loop van de namiddag begonnen !

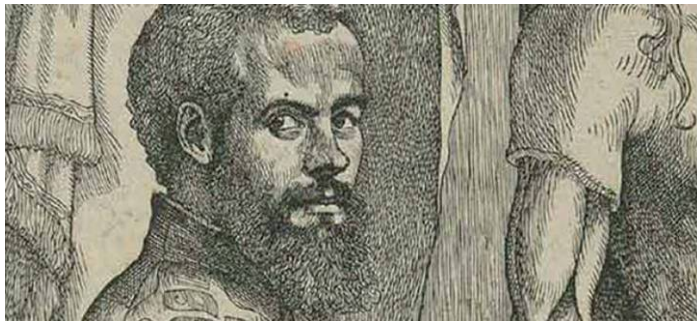
PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

GRIMBERGEN: MOT FOCUST (ONDER MEER) OP JAPANESE ZAGEN, DE HUISAPOTHEEK EN OP...WAFELS!

Het MOT bouwt jaarlijks een sterk educatief programma uit. Najaar 2010 startte met een waaier aan activiteiten: omtrent Japanse zagen (de "nokogiri"), een tentoonstelling over rijstteelt in Japan, demonstraties en workshop gips gieten, het aanleggen huisapothek na een speurtocht naar geneeskrachtige, heilzame planten. In de week van 17 tot 24 november 2012 (Week van de Smaak) worden wafels gebakken met een eigen (met hout gestookte) oven in het MOT. Meer info: www.mot.be waaruit foto over rijstteelt in Japan

LEUVEN: PROJECT 500 JAAR VESALIUS IS STARTEND (ter herhaling)

In Leuven gaan het stadsbestuur, de KU Leuven en diverse actoren van de culturele sector een nieuw samenwerkingsverband aan: "vzw KUnST Leuven". Het eerste groot project zal **Vesalius 1514-2014** zijn, naar aanleiding van de 500ste geboortedag van deze pionier der geneeskunde en anatomie. In Museum M zal een grote Vesalius-expo lopen van oktober 2014 tot voorjaar 2015. Ze zal opgebouwd zijn rond drie grote thema's, het anatomisch theater, de voorstelling van leven en dood en tenslotte de propaganda van het ideale lichaam. We kijken er naar uit!

Zie <http://nieuws.kuleuven.be/node/11017> waaruit bijgevoegde foto.

LEUVEN Zondag 11 november 2012 in de OPEK Voorstelling van "De Leuvense Vaart"

een nieuw boek van SIWE's Ere-voorzitter André Cresens

Uitgeverij Peeters en Stad Leuven nodigen u uit op de voorstelling van het nieuw boek van André Cresens "De Leuvense Vaart. Van de Vaartkom tot Wijgmaal. Aspecten uit de industriële geschiedenis van Leuven."

Deze voorstelling gaat door op zondag 11 november 2012 om 15u30 in het Openbaar Entrepot voor de Kunsten OPEK, Vaartkom 4, 3000 Leuven

Programma, zie www.siwe.be/file/Uitnodiging-cresens.pdf

Infolder over het boek, zie www.siwe.be/file/folder-cresens.pdf

SANATORIUM TOMBEEK (TE OVERIJSE) WEER ONDER DE AANDACHT

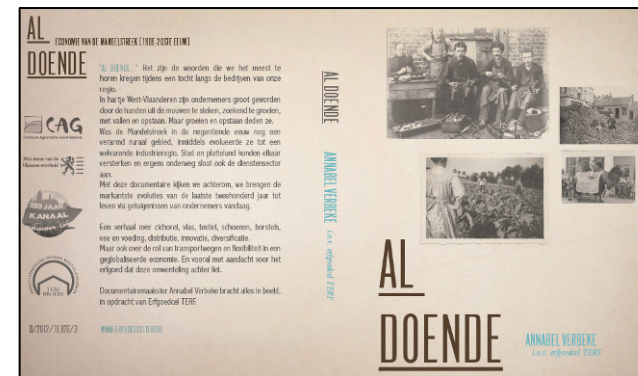
SIWE berichtte al meermaals over de schandelijke teloorgang van dit uniek monument van het functionele, moderne bouwen (ontworpen de Horta-medewerker Maxime Brunfaut en geopend in 1937). Nu schijnt er een keerpunt te komen in de lange aftakeling van dit sociaal (en tegelijk "socialistisch") monument, een zielige bedoening (vandalisme, diverse sporen van brandstichting...) wat al meer dan 25 jaar duurt. Onlangs kwam het Sanatorium namelijk weer in het nieuws (met een TV-documentaire m.m.v. Sven Speybrouck, gepresenteerd in de Canvas-reeks 'Publiek Geheim'). Er bestaan nu (redelijk concrete) plannen om hier een rusthuis met serviceflats en verblijfcentrum in te richten. We hopen dat het geen loze berichten zijn, want het monument en zijn idyllische omgeving zijn het meer dan waard...

Zie http://photo.net/photodb/folder?folder_id=345240 voor een fotoreportage, waaruit onderstaand fragment

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

“AL DOENDE” : ECONOMIE VAN DE MANDELSTREEK

De DVD “**AL DOENDE, Economie van de Mandelstreek 19de en 20ste eeuw**” is nog verkrijgbaar via de Erfgoedcel TERF (www.erfgoedcelterf.be zie nevenstaande hoes)

SIWE presenteerde de DVD onder meer tijdens

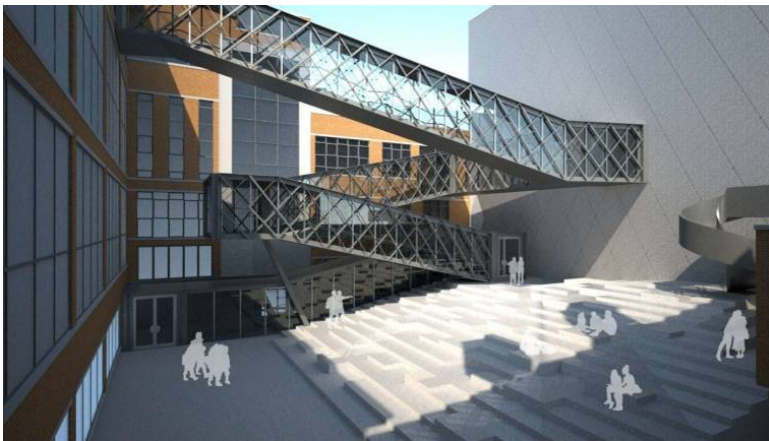
één van de cursusmomenten over “Industrie in Beeld” (op 4 oktober 2012 te Gent). Het is een unieke compilatie van beeldmateriaal over de industriële en agrarische (agro-industriële) evolutie van een belangrijk stukje van West-Vlaanderen, gelegen tussen Roeselare en Kortrijk. Warm aanbevolen!

“125 JAAR KUSTTRAM” POSITIEF GEËVALUEERD

Tijdens de laatste Raad van Bestuur van META vzw gaf Dirk SCHOCKAERT van De Lijn een mooie terugblik op het programma **125 jaar Kusttram**, dat in 2010 (en een stuk van het jaar 2011) plaats vond. De evocatie vanuit verschillende disciplines (toerisme, architectuur, design, mobiliteit, ecologie) was een juiste manier van aanpakken. Het leidde tot een duurzaam project, dat zeker naar de beeldvorming van de kusttram positieve gevolgen heeft en nog verder zal hebben. De publicatie “**De Kusttram**” was een succes (heden meer dan 4100 verkochte exemplaren) en de opkomst voor de tentoonstelling in de Venetiaanse gaanderijen in Oostende lag hoog. Hoogtepunten waren zeker de **Tramparade** (12/06/10) met heel wat piekfijn gerestaureerde trams en de tentoonstelling (met tramritten op historische rijtuigen) “**Tram des tijds**” (in en rond de tramstelplaats in De Panne). De manifestaties vonden weerklank tot in buitenland. Website www.delijn.be/dekusttram zal u informeren over hoe het project verder leeft...

OOSTENDE: “GROTE POST” HEROPENT FEESTELIJK OP 21 DECEMBER

Op 21 december 2012 opent de gerestaureerde en door B-Architecten (zie onderstaand ontwerp <http://archipelvzw.be/agenda/419>) gerenoveerde “GROTE POST” schuin tegenover het stadspark van Oostende en nabij de Kursaal (Casino) de deuren met een groot openingsfeest (reserveren: www.degrotepost.be). Het werd herbestemd als Cultureel Centrum met theater, expositieruimten en nog veel meer. De interessante delen werden met zorg behouden (onder meer de lokettenzaal). “De Grote Post” deed vroeger ook dienst als sorteercentrum, voor de diensten van de RTT (Regie voor Telefoon en Telegrafie). Het gebouw, ontworpen in 1945 door de Gentenaar Gaston EYSSELINCK (1907-1953) werd opgeleverd in 1952. Het is één der bakens van de naoorlogse architectuur in België en in West-Europa!

OOSTENDE: GROTE SERVRANCKX EXPO “DE JAREN TWINTIG” IN MUZEE

Tot 06/01/2013 te bezoeken in MuZEE (Romestraat 11, Oostende): een prachtige (en langverwachte) overzichtstentoonstelling Victor Servranckx, Vlaamse schilder van industriële landschappen, uitgepuurde havensilhouetten, erg geabstraheerde landschappen, geometrische composities, maar vaak toch met herkenbare motieven en referenties. Ook Servranckx' ontwerpen voor behangpapier (Usines Peters-Lacroix te Haren), architectuurontwerpen en interieurs, creaties in de 'toegepaste' kunst, worden getoond en geconfronteerd met werk van tijdgenoten.

Een interview van een uur lang (zoals die vandaag, in deze tijd van vluchtige impressies en oppervlakkige media-mediocriteit niet meer gemaakt worden), gepuurd uit de oude doos, het archief van de “BRT”, werpt helder licht op het grote kunstenaarschap van Servranckx, op zijn vooruitstrevende (en sociale) visie. Wij citeren uit dit memorabel audiovisueel document slechts één korte passage: “**Abstracte kunst wil geen kunst verwekken, maar de mens en de wereld veranderen**”. Het is een ambitie uit lang vervlogen tijden, die van ‘7 Arts’, het BAUHAUS, de eerste CIAM-congressen over de maakbaarheid van een nieuwe, mooiere, meer rechtvaardige wereld op maat van de mens.

Deze unieke tentoonstelling met het karakter van een retrospectieve biedt een buitengewoon overzicht over de Servranckx van de jaren twintig, als kunstenaar goed vertegenwoordigd in bepaalde buitenlandse collecties (in tegenstelling tot veel andere Vlaamse artiesten), maar veel te weinig getoond in eigen land. Hetzelfde geldt overigens voor het werk van belangrijke Waalse tijdgenoten zoals Baugniet. Bruiklenen van Servranckx-werken uit de beste buitenlandse musea leveren een meerwaarde aan huidige expositie, die bovendien prachtig opgesteld staat in het voormalig SEO-gebouw, ontworpen door Gaston Eysseleinck, een eminente tijdgenoot van de gevierde Victor Servranckx.

Conclusie: dit is een must voor elke liefhebber van moderne kunst met topkwaliteit, vol referenties naar de industriecultuur en de industriële vormgeving uit het interbellum.

De catalogus, zoals de laatste tijd helaas vaak gebeurt in MuZEE, was nog niet beschikbaar op de openstelling (op 14/09 jl.), maar onze inblik in de “drukproeven” toonde aan dat er een prachtig boek en echt naslagwerk in de maak is. We kijken er alvast naar uit.

Voor alle praktische informatie: www.muzee.be, waaruit ook bovenstaande afbeelding

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

“HET BAKSKE VAN VIFQUAIN” IS 180 JAAR OUD

Precies 180 jaar geleden (22 september 1832) werd te Seneffe de eerste “baquet de Charleroi” (een klein vrachtschip met een maximum laadvermogen van slechts 70 ton) te water gelaten op het nieuwe kanaal van Brussel naar Charleroi. Ontwerper van het kanaal met zijn 55 sluizen en tunnels, maar ook van de “bakken”, was niemand minder dan ingenieur Jean-Baptiste Vifquain (1789-1854). Over zijn leven leest u meer in een recent verschenen bijdrage van Jean-Marie Binst in “Brussel Deze Week” nr. 1345, 20 september 2012, p. 6. Ook in de SIWE-publicatie “Ingenieurs en hun erfgoed” komt Vifquain en één van zijn mooiste werken, de kasteelpark-hangbrug in Bazel (nabij Rupelmonde) uitgebreid ter sprake...

MAALDERIJ MOULART ALS MAGNEET TIJDENS GESLAAGDE OPEN MONUMENTENDAGEN 2012

Maalderij Moulart ligt langs de Demetskaai (nr. 23) te Anderlecht. Léon Moulart bouwde hier in 1903 een stoomgraanmolen. Het complex werd in 1939-1940 vergroot met een gebouw met betonstructuur. Op deze site wordt met de steun van de gemeente het project “ZUIDHAVEN / PORT SUD” voorbereid. In 2014 wordt hier COOP, een nieuwe ruimte voor kmo's, geopend en wordt een ontdekkings- en promotiecentrum voor de wijken langs het kanaal in gebruik genomen. COOP zal activiteiten ontplooiën die een link hebben met verleden, heden en potenties van de wijken in de Kanaalzone.

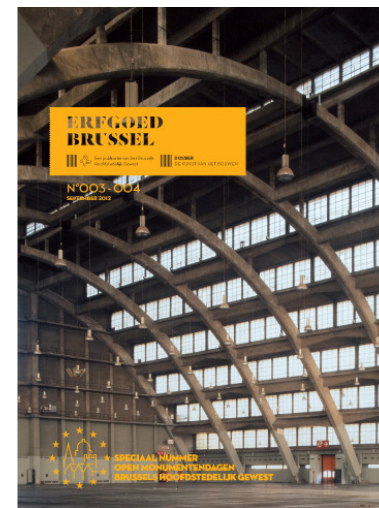
La Fonderie, m.m.v. ULB, VUB en Zuidhaven, verwelkomde op 15 en 16 september jl. tijdens OMD honderden bezoekers tijdens de rondleidingen. Er werd uitleg verstrekt (ook in het Nederlands) over de geschiedenis en de architectuur van het complex (gevoed door het onderzoekswerk van ULB-navorser Armande HELLEBOIS, maar ook over het initiatief “COOP” en de nieuwe bedrijven die in en nabij het maalderijgebouw zullen intrek nemen (zie www.portsud.be / info@portsud.be). Onder de gidsen herkende we Guido Vanderhulst van Brusselfabriek vzw (en van de Koninklijke Commissie M&L), zeer sterk betrokken bij dit en andere hergebruiksprojecten in de Brusselse kanaalzone. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

“ERFGOED BRUSSEL” NR. 3-4 FOCUST OP “DE KUNST VAN HET BOUWEN”

Het nieuwe tijdschrift ERFGOED BRUSSEL incorporeert in haar recent dubbelnummer (003 & 004) het thematisch boek, dat elk jaar door het B.H.Gewest n.a.v. de Open Monumentendagen werd uitgegeven. Het dubbelnummer handelt dus volledig over het OMD 2012 – thema, nl. de geschiedenis (inclusief het recent verleden) van het bouwen: na een bijdrage over koepels door B. Espion en een bijdrage over de Sint-Mariakerk te Schaarbeek (V. Samuel-Gohin) gaat Prof. Pierre Halleux in op aspecten van de bouwtechniek bij kathedralen. Diverse bijdragen vervolgen, waarvan we vooral “Hydraulische bouwkunst aan de waterkant” van Prof. P. Lombaerde en “Bouwen met ijzer en glas, innovaties in de 19de eeuw” van Ine Wouters en Leen Lauriks erg vernieuwend vonden. De bijdrage van Piet Lombaerde in het bijzonder bevat uniek nieuw materiaal. Ook bijzonder boeiend is “Verticaal bouwen (...)” van Géry Leloutre en Michel Provost. Kortom: dit is een zeer waardevolle publicatie, een echt hebbeding, dit dubbelnummer, verkrijgbaar in het Nederlands ofwel in het Frans in een aantal Brusselse boekhandels voor 20 euro, of via “Jaarabonnement 2012” (slechts 29 euro !) op rekeningnummer BE31-0912-3109-5455 op naam van “Directie Monumenten & Landschappen”, met vermelding “Tijdschrift Erfgoed Brussel” + uw volledige naam en adres (ISBN-nummer van huidige publicatie: 978-2-930457-83-3).

Wij hernemen de titels van een aantal der bovenvermelde bijdragen (met volledige referenties) in onderstaande rubriek “**Onder de Leeslamp**”.

ONBEKEND EN ONBEMIND: HET (WATER)RESERVOIR TE ELSENE

Gezien tijdens OMD 2012 (en zeer zelden open voor bezoekers): het oudste reservoir van de Brusselse regio. Het reservoir ligt langs de Verlaatstraat en langs het bovenste deel van de Kluisstraat, dus op het hoogste punt van de gemeente Elsene. VIVAQUA slaat er 20.000 m³ drinkwater op, bestemd voor verschillende Brusselse gemeenten.

Het paviljoen boven het reservoir, zie foto van www.irisnet.be, ontworpen door J. Poelaert (de ontwerper van het Justitiepaleis, jawel) dateert van 1855. Het water dat hier aankomt, is afkomstig van Wallonië en voor een klein stuk van het reservoir van Etterbeek (ook een oud stuk erfgoed, uit 1878), dat water herbergt uit het Zoniënwoud. Heden bedient het reservoir van Elsene de laagst gelegen woonzones uit de Brusselse regio, vooral kanaalgemeenten. Het water in het reservoir wordt constant gecontroleerd: debiet, troebelheid, oxidans-residu...

Het reservoir (met vloerplaat op 87,86 m boven zeeniveau of bijna 70 m hoger dan de waterspiegel van de Brusselse kanalen) zorgt niet alleen voor opslag (totaal dagverbruik van water in de Brusselse regio = 300.000 m³ ofte 300.000.000 liter water, anderhalve keer de capaciteit van het reservoir van Elsene!) maar ook om drukschommelingen te verminderen, kosten te drukken (water stroomt in vrije val naar het distributienet). Zie ook www.vivaqua.be

HOE BLIJFT DIT STAAN ? DE KUNST VAN HET BOUWEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Deze didactische tentoonstelling over historische en actuele bouwtechnieken en de industrialisatie van de bouwsector blijft nog bezoekbaar tot 2 februari 2013 in de Sint-Gorikshallen. Gratis toegang dagelijks van 10 tot 18 uur. Zeer warm aanbevolen!

Enkele beelden uit www.monument.irisnet.be

DE PERCEPTIE VAN 'BRUSILIA' OP EEN KEERPUNT

De perceptie van het vroeger vermaledijde hoogste woontoren van België, de "Brusilia" in Schaarbeek, waarvoor in 1967 het populaire Brusselse Sportpaleis (uit 1913) plaats moest ruimen, is gekeerd. Voor de bescheiden door bewoners en architectuurliefhebbers samengestelde expo tijdens OMD 2012 doken zeer vele belangstellenden op.

Vroege hoogbouw (uit de zestiger en zeventiger jaren) zoals Brusilia, ontworpen door Jean Cuisinier (1915-2000) en het ingenieursbureau SETESCO (geleid door André Paduart) is aan een sterk revival toe, dat was eigenlijk al aan het kiemen zo'n vijftien jaar geleden, bij de fel gecontesteerde sloop van de "oude" Rogiertoren (ook een woon- en kantoren toren, ontworpen door architect Cuisinier).

Lees in dit verband ook: Paul-Alexander CROP, "*Residentiële hoogbouw in Brussel van architect Jacques Cuisinier. Een onderzoek naar drie landmarks in zijn oeuvre*". Verhandeling VUB (Fac. L & W, lic. Kunstwetenschappen en Architectuur), academiejaar 2006-2007. Vroege hoogbouw heeft raakvlakken met industrieel erfgoed zoals het aspect bouwtechnologie, materialengebruik en ook inzake de nieuwe vorm van wooncultuur, die we er aantreffen.

"BRUSSEL AAN HET WERK", EEN EXPO IN LA FONDERIE

De ondertitel van deze opmerkelijke nieuwe expositie luidt: "*Foto's en verhalen uit de jaren '90*". Het hangt een treffend beeld op van diverse industriële werkplaatsen in het Brusselse, ook van de industriële activiteiten en de mensen die er werken. Tal van foto's komen van het project "Stad in bedrijf / Brussels Workside" (1993) en wat blijkt: ongeveer de helft van al deze bedrijven die nog werkten in de jaren 1990 zijn heden gesloten of pasten hun activiteiten aan (veelal een inkrimping, zo blijkt).

Deze unieke tentoonstelling is interactief, iedereen kan er zijn verhaal over eigen werkervaringen vertellen. Ze verdient meer persaandacht en veel meer bezoekers. Daarnaast is er (op de gelijkvloerse verdie-

ping) een ruime presentatie met topstukken uit de eigen “La-Fonderie – collectie”.

Open tot en met 23 maart 2013 in La Fonderie, Ransfortstraat 27, 1980 Brussel, op volgende tijdstippen: di. – vr. 10-17 u, weekeind en feestdagen : 14-17 u. Info: info@lafonderie.be / www.lafonderie.be : zeer warm aanbevolen door SIWE.

Er zijn ook tal van randactiviteiten, een greep uit het aanbod:

op 8 november om 18.30 uur: voordracht “Histoire du travail” (Francine Bolle, ULB). Plaats: La Fonderie;

op 6 december 2012 van 17 tot 22 uur: museumnacht, extra animatie is voorzien (sint-Niklaasfeest);

op 10 januari 2012 om 18.30 uur: Arbeid in de film afgebeeld (voordracht door Marc Andrin, ULB).

BRUSSELS MUSEUM VAN DE MOLEN EN DE VOEDING: VEGGIE MANIA

Deze tentoonstelling (over vergeten en ongewone groenten en hun teelten) loopt nog tot 31/08/2013. Open woensdag tot en met vrijdag: 10-17 uur, zaterdag en zondag: 13 tot 17.30 uur. Alle verdere info: www.moulindevere.be

CITROËN-GARAGEGEBOUW AAN HET IJZERPLEIN (AKENKAAI, EN WILLEBROEKKAAI) OP NIEUW BEDREIGD

We wezen al op de broosheid van dit unieke modernistische garagegebouw (1931-1934, arch. Maurice Ravazé, Alexis Dumont) in hartje Brussel (juist ten noorden van de vijfhoek, tussen de oosteroever van het Bécodok (Akenkaai) en de Willebroekkaai).

Niet dat het gebouw in slechte toestand verkeert, helemaal niet. Maar er is een broosheid en dreiging, nu Citroën Belux omwille van herorganisatie (dixit woordvoerster France Marage) binnenkort zou verhuizen naar het bedrijventerrein Parc de l'Alliance te Eigenbrakel.

Vanuit de vastgoedsector liggen kapers op de kust om dit niet beschermde meesterwerk (in het bijzonder de onderhoudsafdeling en onderdelenmagazijnen, dus het hele achterdeel van het gebouw) te molesteren en zelfs af te breken. Citroën behoudt evenwel de ellipsvormige (of komeetvormige) toonzaal, oorspronkelijk niet voorzien van de naoorlogse tussenvloeren), in functie van verdere autoverkoop. Laat ons waakzaam blijven bij het vervolgverhaal.

“TWE EEUWEN LASTEN EN LUSTEN AAN TAFEL” IN STADSARCHIEF BRUSSEL

Zo luidt de titel van een publicatie door Peter Scholliers, horend bij de tentoonstelling “Eten... een hele geschiedenis”, die nog tot 21 december 2012 loopt in het Archief van de Stad Brussel, Huidevetterstraat 65, 1000 Brussel. Zie voor meer info op www.archieven.brussel.be

RADIOLOGIE-MUSEUM KONDIGT NU REEDS EEN SYMPOSIUM AAN OVER GENEESKUNDE TIJDENS WERELDOORLOG I

Op vrijdag 26 april 2013 gaat in het Militair Hospitaal Koningin Astrid (De Bruynstraat, Neder-over-Heembeek, nabij Ring - O) een symposium door over gespecialiseerde geneeskunde gedurende de Eerste Wereldoorlog. Meer info over deze ongetwijfeld interessante manifestatie nu al (en weldra nog uitvoeriger) op <http://www.radiology-museum.be>

SCHAARBEEKSE KERK ALS “FIN DE SIÈCLE-MUSEUM”?

Het gaat over de kerk van de Heilige Familie in de wijk Helmet (te Schaarbeek). De Schaarbeekse cultuurschepen Georges Verzin (MR) droomt (lezen we in BDW nr. 1335, p.14 – 28 juni 2012) van een “Fin de Siècle Museum” (voor de presentatie van de collecties uit de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten). De herinrichting van de collecties “Fin de Siècle” is echter voorzien in nieuw in te richten zalen van het bestaande museumcomplex (Regentschapsstraat / Koningsplein / Museumplein). SIWE vindt het voorstel erg vreemd, te meer dat de bewuste kerk (op een aanzet na) grotendeels dateert uit het interbellumperiode...

DESIGN EN INDUSTRIËLE VORMGEVING IN HET ATOMIUM

Deze expo (tot 27 januari 2013) loopt onder de naam “INTER-SECTIONS – BELGIAN DESIGN”. Best interessant, alleen de toegangsprijs (11 euro, reducties 9 euro en 8 euro) is nogal hoog. Dit komt omdat je de kans krijgt (ook al heb je al gedaan) om heel het atomium tot en met de bovenste bol te doorkruisen... Info: www.atomium.be/intersections .

BEDENKINGEN BIJ “EERSTE SPADESTEEK LEEFMILIEU- GEBOUW OP SITE THURN & TAXIS

De bouw van een nieuw “passief gebouw” voor Leefmilieu Brussel op de T&T-site (september 2012) moet de start betekenen van een verdere ontwikkeling aldaar. Projectontwikkelaar Michel De Bièvre verklaarde aan de pers “Pas over 15 jaar zullen we helemaal klaar zijn”. Het ontwerp van de nieuwbouw is van CEPEZED (Delft) en het zal gebouwd worden en werken volgens “ecologische principes” (optimale isolatie, groene energie...). De Bièvre heeft al jaren veel meer bouwvergunningen op zak, onder meer voor 842 woningen (terrein kant Scheldestraat), maar wacht om dit project uit te voeren wegens de onvoorspelbaarheid van de woningmarkt...

Eigenlijk is dit uitstel om speculatieve redenen, waarvoor De Bièvre (om de bijna twee jaar oude vergunning niet te laten verstrijken natuurlijk) recentelijk een “wijziging van de vergunning” aankondigde, waarbij hij beoogt “*dat de te bouwen woningen architecturaal meer aansluiten op een te realiseren park...*”. Een ‘excuus’ dat ook wordt aangehaald, is dat het BBP (Bijzonder Bestemmingsplan) T&T niet af raakt, het plan op te maken door Stad Brussel, die beloofde om daarmee klaar te zijn... tegen 2009 !!

Dat BBP moet “concreter” zijn dan het Richtplan (uit 2008) en beter al de nieuwe, op til staande bouwprojecten en ingrepen op de T&T site op elkaar afstemmen. Maar juridisch mag De Bièvre, zonder op het BBP te wachten, al starten met zijn project! Maar dit gebeurt dus niet.

Het nieuwe park op T&T is een ander ‘Kafka-esk’ verhaal. Het realiseren van het park zou “in principe” (let op “ZOU” en onze aanhalingstekens) al in 2013 kunnen starten, lopend van onder de Jubelfeestbrug tot aan de Havenlaan, als een groene “evolutieve” strook tussen alle oude en nieuwe gebouwen door: een ontwerp van Michel Desvigne, dat veel (bijna alle) timing en faseringsmogelijkheden (en zelfs de oppervlakte van de groene zone!) open laat...

“Petit détail”: naar verluidt staat een stuk van de nieuwe woningen (plan van De Bièvre) op de parkzone (plan van de overheid)! Veel blijft vaak, vooral de timing. We lazen bijvoorbeeld in Brussel Deze Week van 06/09/2012, in een bijdrage van Steven Van Garsse:

“Er is een tram aangekondigd die het Noordstation zou verbinden met T&T, om dan richting Laken verder te gaan. Het is uitgesloten dat die tram er zal liggen tegen de tijd dat het gebouw van Leefmilieu klaar is”.

En verder het volgende (nu komt de “clou”, houdt jullie vast aan je stoelen, beste lezers:

“LEEFMILIEU BRUSSEL wil daarom graag EXTRA PARKEERPLAATS huren. In de bouwaanvraag zaten 2000 (tweeduizend) VOORLOPIGE PARKEERPLAATSEN, BOVENGRONDS ROND HET GEBOUW. T&T zal het met minder moeten stellen: het BRUSSELS GEWEST heeft er maar 750 toegestaan, een pak minder. Maar 750 blijft wel een zee van auto’s, wat geen fraai gezicht oplevert rond het nieuw passiefgebouw van Leefmilieu Brussel”.

Intussen verkrotten heel van historische gebouwen van T&T verder: één van de mooiste stations van Europa, diverse unieke (aanpalende) dienstgebouwen, de T&T - art nouveau watertoren, de prachtige elektrische centrale, zelfs niet wettelijk beschermd als monumenten, kwijnen in wat lijkt op een eindeloze doodstrijd, rustig voort. Pure schande.

DE STADSWINKEL (BRUSSELS HOOFSTEDELIJK GEWEST) GAF “DE LIFT”-BROCHURE UIT

“DE LIFT” is één van de vele informatieve erfgoedbrochures die eigenaars van gebouwen inlicht over een behoedzame aanpak bij herstel en renovatie van hun “klein onroerend erfgoed”. Bij historische liften, die onder vuur liggen met Europese normen en ingewikkelde wetgeving (vooral i.v.m. veiligheid) is zo’n infobrochure zeer nuttig. Eerder verschenen al “De daklijst”, “Het balkon”, e.a. Deze en nog meer erfgoeddocumentatie is gratis verkrijgbaar in “De Stadswinkel”, in de Sint-Goriksmarkthal, sint-Goriksplein, Brussel.

WALLONIË

CHARLEROI : DAVE ANDERSON IN HET FOTOMUSEUM

Tot 20 januari 2013 loopt nog de opmerkelijke fototentoonstelling met werk van Dave ANDERSON, gemaakt in de industriële wijken van Charleroi in opdracht van het fotomuseum. Het resultaat is één van de mooiste en ontroerendste exposities die het museum tot op heden mocht presenteren. Een echte aanrader. Verdere info op www.museephoto.be, waaruit foto museumgebouw.

FAUQUEZ: “BIEN TRAVAILLER, BIEN S’AMUSER », (L’UTOPIE SELON ARTHUR BRANCART)

Arthur Brancart is de uitvinder van Marbriet (Marbrite), opaal glas dat in de vorm van wandbekledingen een spectaculaire uitstraling kende dankzij de Art Deco-architectuur en interieurdecoratie. Vanaf 1915 bouwt A. Brancart een heel dorp uit rond zijn glasfabriek in Fauquez (nu een deel van Ronquières) en geeft er werk aan een 1000-tal werknemers. Diverse sociale voorzieningen en een sociale ingesteldheid maakten van zijn levenswerk iets unieks... Filmregisseur Olivier VANDERSLEYEN, die wij al kennen van projecten in de druivenstreek (zie onder “Activiteiten” in deze Nieuwsbrief) maakte een unieke documentaire hierover ! Widescreen gaf de film uit als DVD. Duur: 26 minuten. SIWE was aanwezig op de première in de (afgeladen volle) kapel (*La Chapelle de Verre*) van nabij (grotendeels) glasfabriek Fauquez, gehouden op de vooravond van OMD-Wallonië. Een aantal vroegere werknemers en een familielid Brancart waren aanwezig. De kerk (*La Chapelle de Verre*) wordt deels bewoond (torengedeelte) door eigenaar Michaël Bonnet, maar de kapel zelf wordt verhuurd voor diverse evenementen.

Contact: schrijf een mail naar michael.bonnet@chappelledeverre.be. Het beroemde paviljoen – feestzaal “Bien travailler – Bien s’amuser” staat intussen wel een eind verder (in het hartje van het dorpje Fauquez) te verkommeren, en dat uitzonderlijk gebouwtje verdient echt een beter lot !

LA LOUVIERE: BEZOEK DE SCHEEPSLIFTEN CANAL DU CENTRE

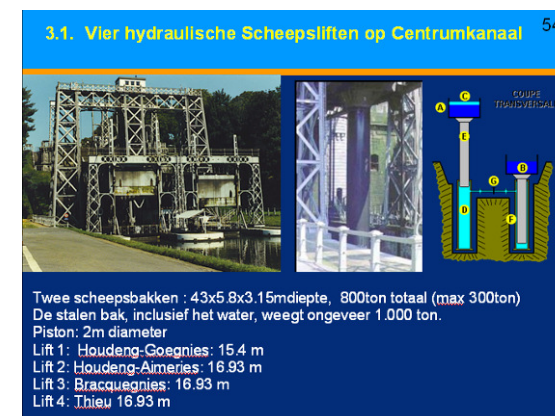

foto links 1 van de 4 hydraulische liften, rechts dia 54 uit pps van AB.

De vier historische scheepsliften op het Centrumkanaal behoren tot het Unesco-Wereld-cultuurerfgoed. Komt dat zien in het echt! Alle info, ook over boottochten op het kanaal vindt men op <http://voiesdeau.hainaut.be>. In 2012 was het extra druk op het kanaal wegens extra bezoekers in het kader van “La Louvière Culturele Hoofdstad 2012 van de Federatie Brussel-Wallonië. Voor een ruim aanbod van toeristische erfgoedattracties, surf naar www.hainauttourisme.be, waaruit foto links, rechts dia uit powerpoint van AB.

LUIK: BEZOEK HET MUSEUM VAN HET WAALSE LEVEN

Het “Musée de la Vie wallonne” is een topmuseum op all gebied, zowel qua inhoud (landbouw, industrie, volksleven, economische geschiedenis, sociaal verleden en heden, ...) maar ook qua presentatie. Voor (veel) meer info: www.viewallonnie.be

LUIK: “LUIKS STAAL VROEGER EN NU” IN HET MAMAC

Een knappe koffertentoonstelling “DE CHAIR ET D’ACIER” gemaakt door het PAC (“Présence et Action Culturelles”) loopt nog tot 3 november 2012 in het MAMAC, Boveriepark te Luik. Een andere tentoonstelling toont werk van hedendaagse kunstenaars die met hun werk reflekteren over de staalcrisis... Op de tentoonstelling is een gratis “krant” te verkrijgen met achtergrondinformatie (met bijdragen van Julie Richel, Giuseppe Amelia, José Verdin, Aurélien Berthier, Marc Sinnaeve... In het MAMAC (Museum voor Moderne en Hedendaagse Kunst) werd een toneelstuk gebracht “*L’Homme qui valait 35 Milliards*” (bedoeld wordt de baas van Arcelor-Mittal). SIWE was erbij (op 10 oktober): indrukwekkend en “massale belangstelling”: een onvergetelijk moment voor al die erbij was...

Het stuk wordt nog hernomen, zie www.pac-g.be en www.pac-liege.be

LUIK: LEVENS VAN ZINK, EEN EXPO IN HET M.M.I.L.

Tot 30 juni 2013 loopt een opmerkelijke expositie in het M.M.I.L. (Maison de la Métallurgie et de l’Industrie liégeoise) over zinkindustrie. Vertrekpunt is een collectie unieke fotoalbums met haarscherpe portretten van zinkarbeiders uit de “Vieille Montagne” door Saint-Paul de Sinçay (1868). Alle praktische info: www.mmil.be. Een catalogus werd uitgegeven (o.l.v. C. RUESS e.a., zie “Onder de leeslamp” voor meer details) en is te koop tegen 15,00 euro. Warm aanbevolen door SIWE!

ROCHEFORT: TENTOONSTELLING “MARMERS van St.-REMY”

De expo “Marbres jaspés de Saint-Remy et de la Région de Rochefort” loopt tot 9 december (donderdag tot en met maandag: 10 – 18 uur) in de Abdij Notre-Dame de Saint-Remy de Rochefort (op ca. 10 km van de grotten van Han, ter situering). Er is een catalogus (zie “Onder de leeslamp” onder de naam TOUSSAINT) over de exploitatie en de bewerking van deze met witte vlekken “geaderde” bruine marmers... Zie : www.province.namur.be

St.-HUBERT: BEZOEK HOOGOVEN FOURNEAU St.-MICHEL

Het 18de eeuwse hoogovencomplex www.province.luxembourg.be

INTERNATIONAAL NIEUWS

(algemeen & alfabetisch per land)

ALGEMEEN

-Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.ticcih.org / E-mail: ticcih@mtu.edu / Nieuw in 2012: TICCIH op Facebook: <https://www.facebook.com/TICCIH>

-We herhalen de website van ICOMOS:

http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina’s informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het “World Heritage” behoren.

-Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php

Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

TICCIH bereidt een boek voor tegen komende november. De titel kunnen we u al verklappen: “Industrial Heritage Re-Tooled. The TICCIH-Guide to International Best Practice”. Editor is James Douet, er zijn meer dan 20 auteurs. Wordt vervolgd. Zie ook: www.ticcih.org

DENEMARKEN

CARLSBERG BROUWERIJ VERHUIST NAAR FREDERIKA

De belangrijkste brouwerij van Scandinavië (of toch ongeveer de belangrijkste en meest bekende), CARLSBERG, verhuisde naar Frederika. Doel is het oude bedrijfsterrein, industrieel archeologische parels (ontstaan vanaf 1840 in diverse fasen) om te vormen tot nieuwe woon- en werkwijk, waarbij de meest interessante delen van de oude brouwerijsite herbestemd worden voor sociale en culturele doeleinden (nieuwe design school, vaste stek van een ballet- en dansgezelschap, enz.). Dit proces is eigenlijk al een paar jaar begonnen en heden in volle ontwikkeling. Een boek van Martin KEIDING en andere auteurs (zie “Onder de Leeslamp”) vertelt hier (veel) meer over. U weet meteen waar u binnenkort op reis het nuttige aan het interessante kan paren en een gigantisch herbestemmingsoperatie meer in detail kan gaan bekijken.

D U I T S L A N D

BERLIJNS MUSEUM TOONT DÖNER KEBAB!

Een ronddraaiende döner-vleesklomp werd onlangs geïntegreerd in het "Museum Europäischer Kulturen" te Berlijn (Arnim-allee 25), meer bepaald in een langdurige tentoonstelling over postindustriële (eet)gewoonten.

Multiculturaliteit en interculturaliteit raakten in Berlijnse stadscultuur reeds vele jaren geleden ingeburgerd. De val van de muur heeft deze verschijnselen nog geactiveerd.

DRUK "HENRY VAN DE VELDE-JAAR 2013", 150 JAAR NA DE GEBOORTE VAN H. VAN DE VELDE (GEBOREN IN ANTWERPEN 1863 - OVERLEDEN IN 1957) KONDIGT ZICH AAN!

Er is werkelijk veel te veel in voorbereiding om op te noemen, er zijn tientallen tentoonstellingen en speciale activiteiten voorzien, zie www.vandevelde2013.de. Een zeer opmerkelijk en vol eerbetoon voor de grote in Antwerpen geboren designer en architect, Vlaming, Belg, Europeaan, Wereldburger! En wat gebeurt er in zijn eigen Belgiëland? Veel minder, zo te zien toch. Wel komt er in 2013 een thematische expo over de architect en vormgever in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel.

INDUSTRIEKULTUR 2012, 3 GAAT OVER WEGENBOUW EN ERFGOED VAN DE WEGENBOUW

Een heel katern met artikels in jaargang 2012 nummer 3 van "INDUSTRIEKULTUR" handelt over het weinig onderzochte erfgoed domein "wegenbouw". Ook achterin het tijdschrift (p. 62 en volgende) is boeiende info te vinden, onder meer een bloemlezing van boekbesprekingen van publicaties over wegenbouwerfgoed en wegenbouwgeschiedenis...

Alle verdere info op www.industrie-kultur.de

MÜNSTER, BOCHOLT (...) KOPPELEN INDUSTRIECULTUUR AAN MEDIAKUNST

De resultaten van dit interessant project in diverse plaatsen van Nordrhein-Westfalen kan u al zien op www.Artmuse.eu en www.lwl-industriemuseum.de

SAARLAND: LAATSTE MIJN SLOOT IN 2012 HAAR "DEUREN"

In Ensdorf ging op 30 juni jl. de laatste actieve koolmijn van het Saarland dicht... einde van een tijdperk. De tranen vloeiden tijdens het zingen van "Bergmanslied" tijdens het groot afscheidsfeest, gehouden dezelfde dag. De twee nog aanwezige stoommachines in de koolmijn en de waardevolste delen werden intussen... al wettelijk beschermd als monumenten! Hoedje af voor onze Oosterburen!

F R A N K R I J K

COLLOQUIUM OVER WOONCULTUUR EN INDUSTRIE (herhaling)

"Habiter l'Usine (1770-2000)" is de titel van een colloquium te Jujurieux (Ain). Het zal plaatsvinden in de voormalige Soieries Bonnet (zidemuseum) op 8 en 9 november 2012. Call for papers en inschrijvingen via musees.paysdelain@cg01.fr / Website: www.ain.fr/collectionsbonnetjujurieux

BIJEENKOMST OVER RIJNLANDSE BEBRIJFSGESCHIEDENIS

25 en 26 oktober 2012: "5ièmes Journées d'Histoire Industrielle". Jaarthema: "L'entreprise rhénane, mythe et réalité". Info : www.cilac.com / secretaris: nicolas.stoskopf@uhs.fr

KENT U HET IJZERMUSEUM TE DOMPIERRE ?

“Maison du Fer” klinkt in de regio van Dompierre als bekend. Het toont de geschiedenis en erfgoed van de ijzererts winning en -verwerking. Praktisch: “Maison du Fer”, Le Bourg, Dompierre, zie www.lesavoiretlefer.fr

“HABITER L’USINE” TE JUJURIEUX

Op 8 en 9 november 2012 vindt in de Soeries Bonnet (een historische zijde-weverij) te Jujurieux (Ain) het colloquium plaats “Habiter l’Usine 1770-2000”. Voor meer info, zie: musees.paysdelain@cg01.fr

LEWARDE : TENTOONSTELLING EN CONGRES “DES MACHINES ET DES HOMMES”

Tot het eind van 2012 loopt nog in van het “Centre Historique Minier” (CHM) te Lewarde (nabij Douai, Noord-Frankrijk) de tentoonstelling « Des machines et des hommes ». Deze expositie evoceert de Noord-Franse mijnbouw in de periode 1720 tot 1990. Aanleiding was de 30ste verjaardag van de creatie van dit mijnmuseum. Op 19 en 20 november 2012 heeft in het CHM een internationaal colloquium plaats over de technische vernieuwingen die de mijnbouw teweegbracht. Meer informatie op de uitstekende site www.chm-lewarde.com.

G R O O T – B R I T T A N N I Ë

INDUSTRIOUS EAST-ROUTE, EEN NIEUWE INDUSTRIEEL ERFGOED ROUTE

Beleef de nieuwe industrieel erfgoedroute in Zuid-Oost Engeland (die niet enkel oostelijk van Londen, maar ook een stuk boven de Britse hoofdstad loopt). Bekijk, ontdek dit op www.industriouseast.org.uk en ga over de plas zelf polshoogte nemen tijdens een volgende reis...

M E X I C O

NIEUWE ERFGOEDGIDS VAN DE ZILVERMIJNSTAD REAL DEL MONTE EN OVER PACHUCA

Pachuca is de hoofdstad van Mexicaanse Staat Hidalgo en ligt zo’n 100 km ten noorden van Mexico-(hoofd)stad. Daar huist het mooiste mijnbouwmuseum van het land en rusten de mijnbouwarchieven van het gebied Real del Monte, niet ver (maar een stuk hoger gelegen) van Pachuca. De SIWE-voorzitter gaf er jaren geleden les aan toeristische en erfgoedmanagers, toen de ontsluiting van het industrieel erfgoed aldaar nog in ede kinderschoenen stond. Intussen is er veel gebeurd en wordt het “ecomuseum van de mijnbouw” en de bezienswaardigheden langs de erfgoedroute “Ruta de la Plata” bezocht door meer vele tienduizenden mensen per jaar, het overgrote deel door Mexicanen zelf, onder meer afkomstig uit de hoofdstad met haar circa 20 miljoen inwoners!

Hieromtrent verscheen recentelijk een voortreffelijke gids (in het Engels en het Spaans), zie bibliografische referenties > “Onder de leeslamp” onder de naam “OVIEDO GAMEZ Belem, HERNANDEZ Marco”.

Eens te meer blijkt hoe snel, zeer ver van ons, men nuttige lessen trekt uit de pionierservaringen (“vallen en opstaan” inzake industrieel erfgoedbeheer) in Europa en hoe men in een land als Mexico met relatief bescheiden budgetten het industrieel erfgoed op voortreffelijke wijze bestudeert, bewaart, vulgariseert, presenteert en dus ook nog eens toeristisch ontsluit! Een grote *proficiat* aan onze Mexicaanse collega’s.

N E D E R L A N D

EINDHOVEN: Vrijdag 26 okt. 2012

Symposium KNVC – KVCV

Opkomst van de polymerchemie met industriële toepassingen

Als vervolg op de studiedag in Gent (zie uitgebreid verslag in Cahier 4 Instrumentele chemische analyse 19/11/2011) werd de geschiedenis van de polymerchemie toegelicht.

Professor emeritus (Eindhoven) Jan Bussink behandelde de maatschappelijke ontwikkelingen betreffende polymeren. De enorme productiegroei bewijst het nut van kunststoffen. Daarnaast zijn er problemen met duurzaamheid:

ongeveer 5% belandt in zee en ook in mosselen en oesters (Test Aankoop). De geschiedenis van de polymeerchemie (van mensen en theorieën) werd besproken door professor Etienne Jooen (KH Brugge- Oostende): het blijkt dat “toevalligheden” een grote rol hebben gespeeld bij de ontdekkingen. Serependiteit is geen vaag begrip! Tenslotte belichtte professor Danny Segers (UGent) de rol van Baekeland als pionier van de plastics.

In de namiddag gaf Marijn Hollestelle (historicus UEindhoven) informatie over de ontwikkeling van de Nederlandse polymeerwetenschap (1940- 2011) en ir J. Mulderink (ex- Akzo Nobel research Arnhem) over Enka-Akzo: “L’histoire se répète”: de polymeervezelontwikkeling begon en eindigde met cellulose.

K.H.

NOORWEGEN

Voor de verkenning van industrieel erfgoed in Noorwegen verscheen ruim tien jaar geleden een degelijke gids (zie “Onder de Leeslamp” onder de naam STEINBORN). Het is een door het Landschaftverband Westfalen-Lippe (in het Duits) uitgegeven publicatie. Dit zegt al veel over de reislust van onze Oosterburen en hun interesse voor minder evidente reisdoelen. Een handige gids is het in elk geval.

P O L E N

POLEN, ONBEKEND MUSEUMLAND VAN INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED, DEEL III (slot)

In de gids “1000 museums in Poland” (volledige referentie: zie “Onder de leeslamp”) vindt men de meest volledige gids in de Engelse taal, uitgegeven door bekende de Poolse kunst- en erfgoed-uitgeverij Bosz. Alle musea staan per gemeente (alfabetisch) gerangschikt. Achteraan zijn er handige indexen per soort museum, en op persoonsnaam. Meestal wordt bij elk museum de website (en e-mailadres vermeld), gevolgd door telkens de historiek van de instelling, de ligging en gebouw(en), en dan een focus (met foto’s!) op de collecties. Het boek telt 1130 bladzijden. We vonden het in Krakow en betaalden voor dit magnum opus 35,00 euro. Hierna volgt een derde en laatste “sélection du patron”, een gevarieerde greep van 30 musea uit een enorm en veel groter aanbod (van nr. 41 tot 70):

- 41. OTREBUSY, Automobiel- en Technologiemuseum, www.muzeum-motoryzacji.com.pl
- 42. PACZKOW, Gasindustriemuseum, ingericht in de gebouwen van ede stedelijke gasfabriek, tot 1977 in gebruik; mooi onderhouden site met meer dan honderd jaar oude gashouder; bezoek wordt zeer warm aanbevolen (www.muzeumgazownictwa.pl)
- 43. PLESZEW, Brood- en Bakkerijmuseum, met als decor een in 1913 gebouwde bakkerij (www.vogt-cukiernia-pl)
- 44. POZNAN, Geneeskundemuseum van de Karol Marcinkowski Universiteit (www.ump.edu.pl)
- 45. PSZCZYNA, Wojciech Korfanty Museum van de Silezische Pers (een regionaal drukkerijmuseum), www.muzeumprasy.pl
- 46. PYSKOWICE, Openluchtmuseum van het Spoorwegen-erfgoed (www.tozk.glt.pl)
- 47. RAKONIEWICE, Brandbestrijdingsmuseum (ingericht in een prachtig houten kerkgebouw), www.wmp-muzeum.psp.wlkp.pl
- 48. ROZEWIE, Vuurtorenmuseum (een afdeling van het Maritiem Museum te Gdansk), www.cmm.pl
- 49. RUDA SLASKA, Maksymilian Chrobok Museum (vooral over plaatselijke mijnbouw), www.muzeum.rsl.pl

- 50. SIELINKO, Museum van de Vleesverwerking (tak van het Nationaal Landbouwmuseum in Szreniawa), www.muzeum-szreniawa.pl
- 51. SIELPIA, Museum van de Oud-Poolse Mijnstreek (met deels behouden ijzerwalserij), www.muzeum-techniki.waw.pl
- 52. STARA KUZNICA, Smederijmuseum (met hoogoven uit 1860-1893), www.muzeum-techniki.waw.pl
- 53. STARACHOWICE, Ecomuseum Jan Pazdur (uniek industriemuseum uit 2001, ingericht in en rond een hoogovencomple, waarvan de oudste delen dateren uit 1841 en uit 1899. Een aanrader! www.ekomuzeum.pl
- 54. SZCZECIN, Museum van de Geschiedenis van de Geneeskunde (beperkt toegankelijk en in dienst van de regionale Medische Academie). Adres: Ulica Rybacka 1, Szczecin.
- 55. SZCZUCIN, Museum van de Wegenbouw, www.gddkia.gov.pl
- 56. TORUN, Nicolaus Copernicus Huis, www.muzeum.torun.pl
- 57. TYCHY, Tyskie Brouwerij Museum. Schitterend museum in oude vleugels van een nog werkende brouwerij. www.tyskiebrowarium.pl
- 58. WALBRZYCH, Museum van Industrie en Technologie, Ul. Wysockiego 28, www.muzeum.walbrzych.pl (Opgelet, dit museum was "tijdelijk gesloten" bij onze verkenning ter plaatse in 2010. Dus bij bezoek vooraf checken of dit belangrijk museum op een unieke koolmijnsite "Julia" weer toegankelijk is).
- 59. WARSZAWA, Copernicus Science Centre (soort Poolse versie van Technopolis te Mechelen!) www.kopernik.org.pl
- 60. WARSZAWA, Antonina Lesniewska Pharmacy-Museum, www.muzeumfarmacji.mhw.pl
- 61. WARSZAWA, Gas-museum (uniek gasmuseum in de oudste gebouwen van een nog werkend stedelijk gasbedrijf, absolute aanrader !), www.muzeumgazonictwa.com
- 61. WARSZAWA, Pools Spoorwegmuseum (sympathiek, zeer degelijk en druk bezocht museum, gelegen in en achter een oud treinstation) www.muzkol.pl
- 62. WARSZAWA, Maria Skłodowska-Curie Museum (sterk aanbevolen, erg "volledig" en erg centraal gelegen in de Poolse hoofdstad / www.muzeum.if.pw.edu.pl
- 63. WARSZAWA, Museum van Meetinstrumenten (Historical Metrological Collection), www.gum.gov.pl

- 64. WARSZAWA, Museum van de Technologie (ingericht op één der bovenste verdiepingen van het door de Sovjets gebouwd "Cultuur-Paleis", tegenover het Centraal station), www.muzeum-techniki.waw.pl
- 65. WIELICZKA, Zoutmijn (wellicht het meest bezocht industrieel monument van Polen, UNESCO-Werelderfgoed), www.muzeum.wieliczka.pl / www.koponia.pl
- 66. WROCLAW, Post- en Telecommunicatie Museum, www.muzeum.wroclaw.pl
- 67. WROCLAW, Stoomboot Nadbor (Wybrzeze Wyspianskiego 27): uniek onderzoekscentrum omtrent industrieel erfgoed in Polen, ondergebracht in een stoom-sleepboot langs de Oder. www.nadbor.pwr.wroc.pl
- 68. ZABRZE, "Guido"-Koolmijn (ondergrondse galerij van deze museum-koolmijn zijn toegankelijk, erg professioneel industrieel museum, warm aanbevolen) www.kopalniaguido.pl
- 69. ZABRZE, Steenkoolbouw-museum. Schitterend en uitgebreid museum, een klassieker, warm aanbevolen. www.muzeumgornictwa.pl
- 70. ZABRZE, Queen Luiza Historical Coal Mine, unieke industrieel-erfgoed site, een must, net als de twee vorige. www.muzeumgornictwa.pl

T A I W A N

XVde TICCIH PLENAIR CONGRES VINDT PLAATS IN TAIWAN IN 2012 (ter herinnering)

Het volgende plenair congres van TICCIH (15de TICCIH-Congres) zal van 4 tot 10 november 2012 plaatsvinden in Taipei en omgeving, dus in Taiwan. De coördinatie van het gebeuren ligt in de handen van mevrouw Hsiao-Wei Lin (Prof. in het Department of Architecture van de Chung Yuang Christian University). Deze dame is reeds erg actief is binnen de board van TICCIH. U kan heel wat informatie opdoen over dit veelbelovend congres en over de post-congress tours doorheen Taiwan op de webpagina Taiwan van TICCIH-website: surf dus naar www.ticcih.org / Op het XVth TICCIH CONGRES brengt SIWE een key-lecture (in comtacte vorm tijdens het congres en meer uitgebreid op diverse andere plaatsen in en buiten Taipei).

Meer details over het congres zelf staan op volgende webstek:

<http://www.arch.cycu.edu.tw/TICCIH%20Congress%202012/index.html> / inschrijven via ticcih2012taiwan@yahoo.com / fongfei@pchome.com.tw

TURKIJE

CULTURAL HERITAGE PROTECTION IN TIMES OF RISK (herhaling)

Van 15 tot 17 november 2012 vindt in Istanbul in de Yildiz Technical University een Internationaal Symposium plaats, "Cultural Heritage protection in times of Risk". ICOMOS en ook DOCOMOMO co-organiseren dit event. Zie:

www.har.yildez.edu.tr

VERENIGDE STATEN

ARCHITECTUURHISTORICI VERGADEREN IN BUFFALO

In april 2013 vindt in Buffalo (staat New York) de 66ste jaarlijkse conferentie plaats van de maatschappij van architectuurhistorici. Call for papers is bezig, zie www.sah.org. E-mail: info@sah.org

ZWEDEN

MUSEUM INDUSTRIEKULTUUR 2012: EEN KOSTBARE DOCUMENTATIE

"Arbetsamma museer, Museiguide 2012" werd uitgegeven door het ARBEID-MUSEUM te Norrköping (www.arbedetsmuseum.se) en vermeldt niet minder dan 360 industrieel erfgoedsites, industriemusea, technische collecties, bedrijfsmusea, enz. Ze werden geordend per regio maar via een index kan men gemakkelijk ook specifieke categorieën opzoeken, bvb. Spoorwegmusea, textielmusea, havenmusea, papiermusea, universitaire collecties, enz. Elk museum wordt kort beschreven (met bijgaande foto en "kerngegevens" en websites): een goudmijn en handig instrument dat we al eens uittesten tijdens een recente reis doorheen Zweden (P.V.).

UITVINDERS en UITVINDINGEN

OVER ENKELE MAANDEN (IN 2013) VIEREN TAL VAN UITVINDINGEN HUN HONDERDSTE VERJAARDAG. DAARONDER VOLGENDE UITVINDINGEN:

DE LOPENDE BAND

De bewegende transportband werd 100 jaar geleden geïntroduceerd door Henry FORD voor de assemblage van automobielen. Voorlopers van de lopende band zijn de schroef van Archimedes (uitgevonden ca. 250 voor onze tijdrekening) en de emmerketting (onder meer gebruikt in de 19de eeuwse mijnbouw). De langste lopende band vandaag is ongeveer 100 kilometer lang en wordt gebruikt voor fosfaatwinning in de Westelijke Sahara.

DE RÖNTGENBUIJS

De eerste röntgenstralen werden naar verluidt bij toeval opgewekt, als bijwerking van gasontladingsbuizen. De grote spanning tussen anode en kathode in zulke buizen versnelt de gas-ionenstroom naar de metalen kathode, die elektronen uitzendt. Als deze de glazen buiswand raken, worden röntgenstralen uitgezonden.

Röntgenbuizen doen ongeveer hetzelfde maar hebben een speciaal gevormde kathode die een evenwijdige straal elektronen naar een metalen trefplaatsen op de anode zendt. Dit produceert behalve het hele röntgenspectrum ook nog een 'K-lijn' doordat elektronen van de buitenste schil naar de binnenste schil vallen. Er worden metalen als molybdeen, koper, kobalt, ijzer, chroom en wolfram (of wolfram) voor gebruikt, die K-lijnen van diverse golflengte produceren.

William COOLIDGE (1873-1975), een natuurkundige die voor General Electric in Schenectady (New York) werkte raakte geïnteresseerd in de eigenschappen van wolfram toen hij de gloeidraad van lampen trachtte te verbeteren. In verband met röntgenstraling gebruikte Coolidge gesinterd wolfram als anodemateriaal voor een ontladingsbuis. De Coolidge-buis bevatte geen gas en ook de "hete" kathode was van wolfram (een materiaal met hoge smeltemperatuur: 3410 graden Celsius). Deze buizen produceerden intense, stabiele röntgenstraling, gemakkelijk te gebruiken door de geneeskunde. De in 1913 gepatenteerde buis werd tijdens WO I intensief gebruikt in veldhospitelen

DE RITSSLUITING

Reeds in 1851 vond de Amerikaan Elias HOWE een “automatische doorslopende kledingsluiting” uit. En kort erna vond de Amerikaan Whitcomb JUDSON de kramsluiter uit. Gideon SUNDBÄCK (1880-1954) werkte voor Judsons Universal Fastener Company en verbeterde de kramsluiter tot een “haakloze sluiting”, gebaseerd op in elkaar grijpende tandjes, lopend over een runner. Hij verkreeg een patent hierop in 1913. Ritsen werden het eerst gebruikt bij schoenen, bij tabakszakken, pas later (na WO I) in diverse kledingstukken.

ROESTVRIJ STAAL

Roestvrij staal is een legering van ijzer van chroom. Het zeer snel oxiderende chroom vormt in feite een moleculaire laagje chroomoxide op het metaaloppervlak, waardoor het ijzer van de lucht (en zuurstof) wordt afgesloten. Harry BREARLEY (1871-1948) was hoofd van de researchafdeling van BROWN FIRTH (in Sheffield), tot dit bedrijf een slijtvast metaal voor geweelopen ontwikkelde. Door een doorgedreven onderzoek slaagde BREARLEY in zijn opzet. Hij wordt door velen beschouwd als de vader van het roestvrij staal... Andere geleerden die in deze niche pioniersonderzoek verrichtten waren Pierre BERTHIER (1782-1861) en in de periode 1905-1906 Léon GILLET. In 1908 maakte het Duitse bedrijf KRUPP chroomnikkelstaal voor de romp van een jacht, maar dat zonk direct nadat het te water gelaten werd !

Bron: Jack Challoner, 1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben. Librero, 2011. ISBN 978-90-8998-108-0.

NATUURKUNDIGEN PRESENTEREN VONDST VAN HET HIGG-DEELTJE, ‘DE GROOTSTE ONTDEKKING VAN DE AFGELOPEN EEUW’

“Het is alsof vandaag, na dertig jaar zoeken, de negende bol eindelijk op het atomium staat” stelde een Belgisch natuurkundige nog in diverse kranten (zie o.m. De Morgen van 8 juli 2012). De onderzoekers (o.m. Prof. Nick VAN REMORTEL, UA) zijn “extatisch”. Maar waarom?

Tot voor de zomer van 2012 hadden de kleinste deeltjes uit ons universum een bepaalde massa, maar er was geen precieze aanwijzing waarom. Met de nieuwste ontdekking in het CERN (Europese Organisatie voor Kernonderzoek te Genève), uitgerust met een in 2008 in gebruik genomen LHC deeltjesversneller, is dat veranderd. Het laatste ontbrekende subatomaire deeltje toont

aan dat de andere deeltjes massa krijgen, dat ook dat een natuurkundige interactie is: een enorme doorbraak van natuurkundige inzichten.

In het “Standaard Model”, de meest aanvaarde theorie over hoe ons universum ineens steekt, moet het befaamde, ongrijpbaar Higg-deeltje bestaan. Het zit in een energieveld dat zich in het universum uitstrekt en elementaire deeltjes massa geeft. Het waren twee Belgische natuurkundigen van de ULB, François ENGLERT en Robert BROUT, die deze theorie reeds in 1964 het eerst opperden. Prof Jorgen D’HONDT (VUB) over de ontdekking: “Ik weet nu al dat dit het hoogtepunt van mijn carrière is: dit is wereldschokkend!”.

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommenterd.

We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006" samengesteld door Patrick Viaene (sedert 2007 vervolledigd door medewerkers van het Gentse MIAT, gepubliceerd in TIC - Tijdschrift Industriële Cultuur. Deze bibliografie werd tevens grotendeels digitaal ontsloten o.l.v. Patrick Viaene en –meer recentelijk– door MIAT-medewerkers : zie www.viat.be

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie hieromtrent door naar paiviaene@hotmail.com

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, EEN SELECTIE

BAILLIEUL Beatrix

St@op aan de Schelde.

Gent, (DMSA – Stad Gent) 2011 (*degelijke historische en erfgoedgids over de wijk "t Strop" te Gent met aandacht voor economische bedrijvigheid en erfgoed*).

BELLON Michaël

Tournée générale

Brussel, (Erfgoedcel Brussel) 2012 (*zie bespreking*)

BELTRAM Catherine (coord.), DHAU-DECUYPERE Yves (dir.), PATOU Marie
Le Bassin minier du Nord-Pas de Calais inscrit au Patrimoine mondial de l'UNESCO. 100 sites de découverte du patrimoine minier

S.I., (Mission Bassin Minier) 2012. (= *de meest compacte mijnerfgoedgids ooit, zeer "on-frans" maar erg goed gemaakt en zeer praktisch als ontdekkings- en wandelgids*).

BERNARD Pierre, DE PANGE Isabelle, LECLERCQ J.-M., MOUTURY Sarah
De Modelwijk in Brussel
Brussel, (Aparté / Le Foyer Laekenois – De Lakense Haard) 2012. ISBN 978-2-9303-2734-1. Zie www.aparte-editions.be (*zie bespreking*)

BERTRAND Jérôme

Houten schrijnwerk

Erfgoed en comfort verenigen. Collectie 'Kunst in de straat'. Brussel, (Brussels Hoofdstedelijk Gewest), heruitgave 2008 (*voortreffelijke, gratis verspreide publicatie over geschiedenis van het schrijnwerkerij, maar ook over behoud en herstel van historisch hang- en schrijn- en sluitwerk*).

BINST Jean-Marie

Het bakske van Vifquain

In: "Brussel Deze Week", nr. 1345, 20 september 2012, p. 6.

BRAGARD Eliane & Léopold

Verre et Noir: la production artistique et populaire de la manufacture Doyen à Havré-Ville (Mons)

Liège, (Embarcadère du Savoir / Université de Liège) 2011 / *Bestellen via eds@ulg.ac.be*

BRUWIER Marie-Cécile (dir.), Edouard Empain

Intelligence créatrice & puissance industrielle

Annales du Cercle Royal archéologique d'Enghien, Tome XLIII, 2009-2010-2011 (*zie bespreking*).

CALDERON Adelin

Verdwenen brouwerijen van België

Gent, (Mens & Cultuur Uitgevers) 2012. ISBN 978-90-77135-30-3. zie www.mens-en-cultuur-uitgevers.be

CAPALS Paul, CORTJENS Jo, NEYENS René, PAREDIS Jaak, PEETERS H.
De Abeek, Levensader van beide Limburgen

Genk, (Regionaal Landschap Kempen en Maasland) 2012 (*zie bespreking*).

COENEN Marie-Thérèse, Assurance chômage

Deux poids, deux mesures

In : Les Cahiers de La Fonderie, nr. 45 (2012), p. 57- 64 (*ongemeen boeiende informatie over invoering van werklozensteun in ons land, als bijdrage in een themanummer van "Les Cahiers de La Fonderie" over de geschiedenis en actualiteit van de Sociale (On)Zekerheid*). www.lafonderie.be

CONSTANDT Marc

Grand Hôtel Bellevue in Westende: van palace tot monument

Middelkerke (Middelkerkse Historische Monografieën) 2011.

CRUL Jacques, DELAET Jean-Louis, DEVILLERS Gislaine, FORTI Alain, GUIDOLIN Bruno, HALLEUX Robert, HAOUDY Karima, e.a.

Les sites miniers majeurs de Wallonie, patrimoine mondial

Namen, (Institut du Patrimoine Wallon) 2012. ISBN : 978-2-87522-037-0. Prijs : 6,00 euro. Info : publication@ipw.be

DE BEULE Michel, DOORNAERT Alain, HANSSENS Bart, e.a.

Overzicht van de productieactiviteiten

Evolutie 1997-2011. Brussel, (Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest / GOMB) 2012. <Boeiend overzicht over de industrie en aanverwante sectoren in het Brusselse Gewest, met achtere grondsteksten, maar ook veel tabellen en statistieken. 51 blz. Gratis verkrijgbaar bij de GOMB, tel. 02/422.50.36 (Bart Hanssens) of in La Fonderie (museumgebouw)>.

DEGUELDRE Charlotte

Museum voor Natuurwetenschappen. Gids

Brussel, (Luc Pire) 2009. ISBN 978-2-507-00234-3 (zie bespreking).

DEITZ Philippe

Histoire des luminaires. Histoire des hommes

Liège, (Ed. du Perron) 2009. ISBN 978-2-87114-230-0 (zie bespreking).

DE KOK Harry, DE COMMER Paul, WINTER Anne, VANHAUTE Eric, BAECK-SCHILDERS Hedwige

Armoede en armenzorg 1500-2000

(vier opeenvolgende bijdragen over aspecten van dit thema).

In: POST FACTUM, Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde, Provincie Antwerpen, jaarboek 4, 2012, p. 149-217.

DEMASURE Brecht

Over werk en mensen. Een sociaaleconomische streekgeschiedenis van Midden- en Zuid-West-Vlaanderen

Brugge, (Provincie West-Vlaanderen) 2012 (Bij het boek hoort, in de back-cover, een DVD, met uniek bijkomend beeldmateriaal). Zie bespreking.

DEMEY Antony

Traditional Maritime Skills

Het einde van het project komt in zicht. In: Ruimschoots, jg. 12, nr; 4, p. 8-11.

DENEWET Lieven, SMEYERS Aimé

Bibliografie Vlaamse molens – 2

In: Molenecho's, 40ste jaargang (2012), nr. 2, p. 104-112 (Vervolg van Molenecho's, jg. XL, 2012, nr. 1, p. 52-53).

DE NIL Bart, VERCAUTEREN Gregory

Gemene geschiedenis. Inspiratiegids voor het onderzoek naar het dagelijks leven van het gewone volk (1789-1918)

Brussel, (FARO) 2012. Zie ook www.faronet.be/publicaties

DENISON Edward, STEWART Ian

Bruggen architectuurgids. Geïllustreerd overzicht van brugtypen, constructiemethoden en materialen

Kerkdriel, (Librero) 2012. ISBN 978 90 8998 195 0 (zie bespreking).

DE SMEDT Helma

Hoe fijner het glas hoe spoediger gebroken. De glasnijverheid in de provincie Antwerpen. Een korte historiek.

In: POST FACTUM, Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde, Provincie Antwerpen, jaarboek 4, 2012, p. 71-105.

DEVOGELAERE Antoon

Made in Belgium? De vergeten Belgische gloeilampindustrie.

Gent – Kortrijk, (Uitgeverij Snoeck) 2012. ISBN 978-94-6161-064-5 (zie bespreking).

DOREL FERRE Gracia, DE MASSARY Xavier (eds)

Le patrimoine industriel de Champagne-Ardenne. Diversité et destinées. L'inventaire en perspective. <Collection Les Cahiers de l'APIC>

. Reims, (SCEREN / CRCP) 2012.

DOUET James (ed.) e.a.

Industrial Heritage Re-tooled. The TICCIH-guide to industrial heritage conservation.

S.I., (TICCIH) 2012. zie www.ticcih.org

DUBUISSON Emmanuelle

Voûter pour mieux briller...

In: Les nouvelles du patrimoine, nr. 135 (april-juni 2012), p. 24-27.

EGGERICX Laure

Les sources de la Senne

In: Les nouvelles du patrimoine, nr. 135 (april-juni 2012), p. 13-15.

ESPION Bernard

Voor de tijd van de ingenieurs. De geschiedenis van enkele koepeldaken.

In: Erfgoed Brussel, nr. 3 – 4 (sept. 2012), p. 7-23.

FESTRAERTS Rudi

De Roxy, van cinema tot theaterzaal

In: Sint-Truiden, al eeuwen een gaststad voor muziek, woord en beeld.

Sint-Truiden, (Stadsbestuur / OMD - Vlaanderen) 2012, p. 52-57.

FRANCKX Etienne

Een gevaarlijk brouwersleven

In: *Leuven Historisch*, Nieuwsbrief van het Leuvens Historisch Genootschap, jg. 9, sept. 2012 (afl. 34), p. 6-8.

GEIJERSTAM Jan, NISSER Marie, WASTENSON Leif, ARNBERG Ulla e.a.

Swedish Mining and Metalworking – Past and present

Stockholm, (National Atlas of Sweden) 2011 (www.sna.se). ISBN 978-91-87760-60-0 (*ongeveer 24 delige reeks over alle aspecten van de Zweedse economie en Zweedse samenleving, met in huidig deel een zeer gedetailleerde focus –meer dan 200 grootformaat-pagina's- op verleden en heden van de metallurgie en de mijnbouw*).

GRAFE Christoph

De tempel als fabriek. Architecturale concepten voor cultuur in Vlaanderen.

In: Radicale gemeenplaatsen. Europese architectuur uit Vlaanderen.

Antwerpen, (VAI) 2012, p. 239 e.v. (*met veel informatie over de herbestemming van C-Mine – energiegebouwen koolmijn van Winterslag door 51N4E – architecten www.51n4e.com, p. 245 e.v.*).

HAOUDY Karima

La Louvière, une ville 'Made in Industry'

In : MAQUET Julien (dir.), La Louvière, le patrimoine d'une métropole culturelle. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2012, p. 50-86.

HAUSTRAETE Karel, BAERTS Alex, VIAENE Patrick (eindredacteurs)

SIWE-CAHIER 4. Instrumentele chemische analyse.

Verslag KVCV-KNCV-Studiedag Gent 19 november 2011

Leuven, (SIWE vzw) 2012 (*uitgebreid verslag -96 blz, zw/w & kleur- met –op één na – alle bijdragen, door de sprekers voorgesteld op deze studiedag, zie ook www.siwe.be*).

HAVELAAR J.J.

Tekens aan de wand: geschiedenis muurreclames in Nederland

Rotterdam, (Trichis Publishing) 2012. Prijs 30,00 euro, bestellen: zie www.trichis.nl

HOUTMAN Joost

Van korrel tot borrel (over verleden en heden van de jeneverstokerij Wissels te Hasselt).

In: De Morgen, Katern De Muze (10 sept. 2012, 44-46).

KEIDING Martin, e.a.

The architecture at Carlsberg

Kopenhagen, (Arkitektens Forlag / The Danish Architectural Press) 2008. ISBN 978-87-7407-393-2.

KREMER Christine, PLUYMAEKERS Anne

Val Saint-Lambert. 180 ans de savoir-faire et de création.

Brussel / Louvain-la-Neuve, (La Renaissance du Livre / Versant Sud) 2007. ISBN : 978-2-87415-844-5. www.versant-sud.com

LEENDERS Karel

Sporen in het landschap. Vijf eeuwen turfwinning tussen Wuustwezel en Roosendaal.

Erfgoedgids. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2012.

LELOUTRE Géry, PROVOST Michel

Verticaal bouwen. De optimale verhouding tussen plan en structuur

In: Erfgoed Brussel, nr. 3 – 4 (sept. 2012), p. 129-147.

LOECKX André, VERVLOESEN Els

Architectuur voor stadsvernieuwing

In: Radicale gemeenplaatsen. Europese architectuur uit Vlaanderen.

Antwerpen, (VAI) 2012, p. 139 e.v. (*met veel informatie over de herbestemming van de Dijlemolens te Aarschot door noAarchitecten – www.noaarchitecten.net-, dus de C-Mine energiegebouwen in de koolmijn van Winterslag, e.a.*).

LOMBAERDE Piet

Hydraulische bouwkunst. Bouwen aan de waterkant.

In: Erfgoed Brussel, nr. 3 – 4 (sept. 2012), p. 57-75.

MARRE-MULS Anne-Marie (dir.)

Industries, entreprises et artisanat. Tome I : Texte, Tome II : Illustrations.

Carnières / Morlanwelz (Les Cahiers du Musée de la Haute Haine - Carnières) 2006. (*schitterend plaatselijk overzicht – inventaris van zowat alle industriële bedrijven in en om Carnières, heden deelgemeente van Morlanwelz, plaats waar de « passe-vite » werd gemaakt, één van de bekendste vroegere “keuken-werktuigen”*).

MARRE-MULS Anne-Marie, BIAUMET André

Le hameau de Confrestu

Carnières / Morlanwelz, (Cercle de Recherches et d'Education Culturelles de Carnières) 2011. ISBN 978-9079 8090-73.

MOENS Gaston (red.), EISENDRAHT Henri, WALLENBORN Jean, e.a.

Brainstormen in Brussel. 100 jaar Solvayraden voor fysica.

Tentoonstellingscatalogus

Brussel, (VUB / ULB) 2012. ISBN 978-2-9600618-4-0 (*zie boekbespreking*).

MAQUET Julien (dir.)

La Louvière, le patrimoine d'une métropole culturelle

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2012. ISBN : 978-2-87522-084-4.

OOST Tony & VAN ROYEN Harry (red.)

Vrouwen en kinderen eerst! Sociale aspecten van de baksteennijverheid in Vlaanderen.

Bijdragen van het 2de baksteencongres, gehouden op 21 en 22 oktober 2011 in het Congrescentrum De Pitte, Provinciaal Recreatiedomein De Schorre, Boom. Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde. Monografie 2. Antwerpen (Provincie Antwerpen) 2012 (*zie bespreking*).

OVIEDO GAMEZ Belem, HERNANDEZ BADILLO Marco

Ruta de la Plata.

Guia. Pachuca

(Archivo Historico y Museo de Minería, A.C.) 2011
ISBN : 978-607-95034-3-7

Zie www.rutadelaplata.org
waaruit nevenstaand beeld

POULAIN Norbert

Neonreclames

In: Interbellum, jg. 32 (2012) nr.4, p. 5-11.

RESSELER Marie

Le Canal de Willebroek

In: Les nouvelles du patrimoine, nr. 135 (april-juni 2012), p. 28-31.

ROUSSELOT Cécile

Le Canal de Charleroi

In: Les nouvelles du patrimoine, nr. 135 (april-juni 2012), p. 32-35.

RUESS Céline, STELMES Anne, e.a.

Vies de zinc. Portraits de travailleurs, images d'entreprise.

Liège, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie liégeoise) 2012.

RUTTEN Annelies, VALVEKENS Dirk, VERKEST Sofie,

Ode aan de Muide. Nieuw leven in een oude volkswijk.

Tielt, (Lannoo) 2012. ISBN: 978-94-014-0174-6 (*zie bespreking*).

SCHOLLIERS Peter

Twee eeuwen lasten en lusten aan tafel

Brussel, (Archief van de stad Brussel) 2012.

SEGBERS Ward

Sporterfgoed uit de mijnstreek. Heroïsche mijnwerkers als rolmodel en uithangbord.

In: Tijd-Schrift. Heemkunde en Lokaal-Erfgoedpraktijk in Vlaanderen, jg. 2 (2012), nr. 1, p. 62-73.

STEINBORN Vera, FUNK Michael

Klippfisch, Öl und Weisse Kohle. Industriekultur in Norwegen.

Essen, (Klartext / Landschaftsverband Westfalen-Lippe) 2000.
ISBN 3-88474-952-8.

TOUSSAINT J. (dir.) e.a.

Marbres jaspés de Saint-Remy et de la Région de Rochefort.

Collection Monographies du Musée provincial des Arts anciens du Namurois, nr. 56. Namur, (Musée provincial des Arts anciens du Namurois) 2012, 240 p., ill. *Verkrijgbaar op de expo te rochefort en in het genoemde museum te Namen (Rue de Fer 24, Namur) Bestellen kan via mail naar jacques.toussaint@province.namur.be (directeur conservator van het genoemde museum).*

VANCAUWENBERGHE Maaïke (re.), DEMOITIE Pierre, e.a.
België en Antarctica. Ontdekking, wetenschap en leefmilieu.
 Brussel, (Federaal Wetenschapsbeleid) 2008. www.belspo.be

VAN DEN BROUCKE Dries
www.immaterieelerfgoed.be **Een platform voor immaterieel cultureel erfgoed.**
 In: FARO – Tijdschrift over cultureel erfgoed, jg. 5, 2012, nr. 3, p. 56-63 (*in dezelfde aflevering komen nog diverse andere bijdragen voor die handelen over de omgang met immaterieel erfgoed*).

VANDEPUT Ann (red.)
Patent voor “la colonne belge” ontdekt!
 In : Museumnieuws Stedelijke Musea Hasselt, jg. 20 (2012), nr. 3, p. 3.

VAN DOORSLAER Bert, DE RYNCK Patrick (ed.)
Mijnerfgoed in Limburg. Ondergronds verleden, bovengrondse toekomst. Van Beringen tot Eisden.
 Hasselt, (PCCE – Provincie Limburg – Cel Mijnerfgoed – OKV) 2012.

VAN DIJCK Maarten
De IJslandvaarder O.129 Amandine
 In: M&L, jg. 31, 2012, p. 24-43.

VAN TIGGELEN René
 De Eerste Wereldoorlog in België, Radiologie in ‘Trench Coat’
 Brussel, (Belgian Museum for Radiology) 2011. ISBN 978-908025752-8.
www.radiology-museum.be

VERCHEVAL Georges, D'HARVILLE Pierre, LEGGE Jacky, Bernard Bay
Regards sur l'univers de la mine
 Tournai, (Ed. Maison de la Culture de Tournai / Galerie Koma) 2012 (*zie bespreking*).

VERHAEGEN Chris
Serristenvilla's te Hoeilaart. Een eigenzinnig overzicht van de geschiedenis van de serristenvilla's te Hoeilaart. Reflectie 30 jaar na eerste onderzoek
 Cursus Cultuurraad. 20 en 27 okt, 10 en 17 nov. 2011. Hoeilaart (Cultuurraad) 2011.

VERHOFSTE Anne-Marie (red.)
Gent – Muziek, woord, beeld. Open Monumentendag 9 september 2011. Gent, (Stad Gent) 2011 (*zie bespreking*).

VLEUGELS Jean-Marie
Delin. Een vergeten Leuvens automerk met heldenstatus in Uruguay.
 In: FARO – Tijdschrift over cultureel erfgoed, jg. 5, 2012, nr. 1, p. 17-19.

WEBER Donald
 De Minerva van A.
 In: FARO – Tijdschrift over cultureel erfgoed, jg. 5, 2012, nr. 1, p. 20-23.

WIERCX Bram,
www.webrecensie
 In: FARO – Tijdschrift over cultureel erfgoed, jg. 5, 2012, nr. 1, p. 56-57.

WOUTERS Ine, LAURIKS Leen
Bouwen met ijzer en glas. Innovaties in de 19de eeuw.
 In: Erfgoed Brussel, nr. 3 – 4 (sept. 2012), p. 91-101.
 YPERMAN Jan, Oost West, Kust best. Een verrassende ontdekkingstocht met de tram van De Panne tot Knokke. Leuven, (Davidsfonds) 2012.

ANONYMUS.
Rundgang durch das Nationalfahrradmuseum Velorama
 Brochure 24p. 2011
www.velorama.nl

BESPREKINGEN PUBLICATIES

BELLON Michaël Tournée générale Brussel, (Erfgoedcel Brussel) 2012.

Knappe, geïllustreerde wandelgids langs en over het Brusselse brouwerij-verleden. Voor de wandelaar defileren tientallen aan de brouwerijgeschiedenis gerelateerde monumenten en duiken historische personages op uit de nevel van de tijd: Baudelaire bijvoorbeeld, die neerbuigend schreef (in 1864-'66) over het vuile Brussel, de stinkende Zenne, waarvan het water lijkt op het Brussels bier, doelend op de naar pis ruikende geuze : een biersoort, waar Brusselaars verzot op waren. In de 19de eeuw waren er meer geuzeliefhebbers dan vandaag, hoewel deze bieren nog steeds gemaakt worden en vandaag door bekende gastronomen bejubeld worden !

Uiteraard komen in de wandelgids ook diverse brouwerijgebouwen aan bod : l' Etoile, Wielemans-Ceuppens, Vandenheuvel en de actieve brouwerijen "Brasserie de la Senne / Zenne Brouwerij" en als kroon of kers op de taart "Cantillon", producent van unieke Gueuze-Lambiek .

Praktisch: prijs = 5 euro / bestellen via tel. 02/563.05.92 of

bestelling@erfgoedcelbrussel.be / Verkrijgbaar in o.m. in het "Muntpunt BIB", zie www.erfgoedbrussel.be

BERNARD Pierre, DE PANGE Isabelle, LECLERCQ Jean-Michel, MOUTURY Sarah De Modelwijk in Brussel Brussel, (Aparté / Le Foyer Laekenois – De Lakense Haard) 2012. ISBN 978-2-9303-2734-1.

De Modelwijk op de Heizel (Laken / Brussel) vormde in het licht van de wereldtentoonstelling 'Expo 1958' een belangrijke demonstratie van de toenmalige "modernistische" wooncultuur en het geïndustrialiseerde bouwbedrijf. Het project was erg ambitieus, visionair, grensverlegging (voor ons land), maar het raakte niet volledig af tegen 1958: de wijk werd afgewerkt rond 1960 en nadien nog uitgebreid en gewijzigd... Het recent boek over de Modelwijk is begeistertend in meerdere opzichten: voor het eerst krijgt men een totaaloverzicht over de visies achter deze realisatie, het historisch en sociaal kader ('wonen in de hoogte') de ontwikkeling van deze spraakmakende hoogbouwwijk vanaf de eerste concepten (1955) tot en met de laatste renovatiewerken van de flats, de collectieve voorzieningen en het openbaar domein vroeger en vandaag.

Veel aandacht gaat ook naar het verbeteren van de veiligheid in de wijk, de invoering van milieuvriendelijke energetische oplossingen, enz. Het in wezen sociaal project van de Modelwijk kreeg als woonvorm tegenwind vanaf het

jaren zeventig maar doorstond de vele stormen. Sindsdien werd al heel veel geïnvesteerd in de Modelwijk, gelukkig maar. Veel In 2008 besloot de Lakende Haard de verouderde Modelwijk aan een ingrijpende renovatie te onderwerpen, gelukkig met respect voor de erfgoedwaarden (of toch zoveel mogelijk)...

De inwoners, al dan niet georganiseerd in buurt- en huurdersverenigingen, voelen zich goed in de Modelwijk en willen er zelfs nooit meer weg. De huidige publicatie bevat uniek beeldmateriaal, niet enkel (historische en nieuwe) foto's maar ook plannen van oude en nieuwe circulatieschema's en woninginterieurs. Voor meer info, zie www.aparte-editions.be (P.V.)

BRUWIER Marie-Cécile (dir.), Edouard Empain. Intelligence créatrice & puissance industrielle. Annales du Cercle Royal archéologique d'Enghien, Tome XLIII, 2009-2010-2011.

We troffen deze boeiende publicatie in de shop van de "Villa Empain", het bekend paleis van de Belgische ondernemer Louis Empain, zoon van Edouard, gelegen Franklin Rooseveltlaan 67 te Elsene, door de Fondation BOGHOS-SIAN gerestaureerd en sinds drie jaar de plaats van unieke tentoonstellingen. De heden lopende expositie handelt over Egyptomanie in België: vandaar het rijk aanbod aan publicatie in de shop omtrent de relatie tussen België (vooral Belgische ondernemers en verzamelaars) en Egypte. Dit is uiteraard zeer toepasselijk voor Edouard Empain (1852-1929) en zijn zoon Louis. De publicatie "Edouard Empain. Intelligence créatrice & puissance industrielle » schetst de loopbaan van E. Empain, startend in de metallurgie (Compagnie Auxiliaire Internationale de Chemins de fer), verder zijn rol in de Brusselse tramnetexploitatie (1899), de elektrificering van de Gentse stadstrams (1898) en deze van Rijsel, zijn rol als metrobouwer te Parijs, zijn impact binnen ACEC (1904) en bedrijven als "Union Chimique Belge" (1928).

Vanaf p. 46 beschrijft men de rol van E. en L. Empain als planners van Heliopolis, verbonden met Caïro met een eigen tramlijn (het tracé bestaat nog altijd). De familie Empain bouwde met haar fortuin gigantische europees uitziende gebouwen in de satellietstad Heliopolis, maar ook gebouwen in "Oosterse stijl": het "Palace Hotel", de "Barons' Villa", enz. Na het Egyptisch succesavontuur verlegden de Empains hun aandacht naar ambitieuze projecten in Congo (spoorwegen, mijnbouw) en Chili en China, maar ook in Spanje, Rusland en Nederland ("Zuid-Nederlandsche Stoomtramweg Maatschappij").

Intuïtie, zin voor veel diplomatie en zeer grote vertrouwdheid in en met de bankensector, dit waren grote troeven voor het succesverhaal, waarvan de beschrijving afgerond wordt met een overzicht per land en per jaar van alle ondernemingen van de "Groupe Empain". Contact met de uitgever: cercle.archeologique.enghien@gmail.com. Prijs: 20,00 euro.

CAPALS Paul, CORTJENS Jo, NEYENS René, PAREDIS Jaak, PEETERS Henri, De Abeek, Levensader van beide Limburgen. Genk, (Regionaal Landschap Kempen en Maasland) 2012.

Het boek is een detailstudie over een pre-industrieel landschap: de 60 km lange Abeek, met bron in Meeuwen-Gruitrode en (vertakte) monding (in de Maas) te Neer en omgeving. Bijzonder interessant in het fraai geïllustreerd boek is de ruime aandacht van de auteurs voor de 25 (!) watermolens op / langs deze schilderachtige beek. Het boek is verkrijgbaar door 25 euro (+ 8 euro portkosten) ofte 33 euro te storten op BE22-7450-4252-2647 van "Comité Abeek, Bocholterkiezel 121, 3960 Bree met vermelding "boek Abeek" en je mailadres. Afhalen op dat adres kan na afspraak: 089/46.36.86 (René Neyens).

DEGUELDRE Charlotte Gids, Museum voor Natuurwetenschappen.. Brussel, (Luc Pire) 2009. ISBN 978-2-507-00234-3.

Verzorgde gids (prijs: 12,50 euro) doorheen de geschiedenis en de collecties van het Museum voor Natuurwetenschappen (kortweg "Museum") vlakbij de "Europese wijk" en het Jourdanplein te Brussel. Het was uiteraard onbegonnen werk om alle stukken (stenen, dieren, enz.) te beschrijven (37.000 items), een recordaantal waarmee het "Museum" zowat het grootste is ter wereld). Dus ging men uit van een ander concept: aan de hand van een beperkt aantal topstukken wordt inzicht verschaft over de rijkdom van de verzamelingen, maar ook over diverse onderzoeksprojecten die aan de gang zijn of reeds plaats vonden: de studie van het schip Belgica is er één van, de presentatie van dinosauriërs, ontdekt in de Waalse ondergrond tussen steenkoollagen is een ander voorbeeld. De titel van het kapittel "Biodiversiteit in België" weerspiegelt al de frisse manier waarop de gids een breed publiek wil aanspreken, idem voor "Noord- en Zuidpool", "Walvissen" en "De eerste mensen".

Toch vinden we het jammer dat weinig of geen aandacht gegeven wordt aan de architectuur van het museum, want dat is een uniek conglomeraat van 19de eeuwse en 20ste eeuwse vleugels, die het museum echt een eigen identiteit geven. Voor meer informatie, surf naar de uitstekende website www.natuurwetenschappen.be / Adres: Vautierstraat 29, 1000 Brussel. Tel.: 02/627.42.38.

DEITZ Philippe Histoire des luminaires. Histoire des hommes. Liège, (Ed. du Perron) 2009. ISBN 978-2-87114-230-0.

Schitterend en omvangrijk boek (592 pagina's), een studie ondernomen door de conservator van het Luikse privé-museum « Musée de l'Eclairage au Gaz et l'Histoire du Luminaire ancien » (adres: rue Henri Maus 92, 4000 Luik, telefoon: 04/253.25.15).

Het boek behandelt de ontwikkeling van de verlichting op chronologische manier: van toorts, olielampen en kaarsen (in de oudheid, middeleeuwen) tot de snelle ontwikkeling van verlichtingsmethodes vanaf ongeveer 1700-1800. De auteur behandelt zowel privéverlichting (in woonhuizen en werkhuisen) als openbare straatverlichting. Alle technieken worden geïllustreerd met duidelijke schema's en tal van foto's. Een meerwaarde is ook de duidelijke taal, zeg maar de kunst om ingewikkelde zaken op een begrijpbare wijze te duiden. Dit geldt ook voor de lijst van private verzamelingen en een uitgebreide bibliografie.

Te koop in de bookshop van Le Grand Curtius en in het "Musée de l'Eclairage" aan 40 €. Warm aanbevolen !

DEMASURE Brecht Over werk en mensen. Een sociaaleconomische streekgeschiedenis van Midden- en Zuid-West-Vlaanderen. Brugge, (Provincie West-Vlaanderen) 2012.

Uniek boek van auteur Demasure die basismateriaal bijeenbrengt omtrent de economische en sociale ontwikkeling van een sleutelregio in Vlaanderen, met betrekking op de periode 1840 - circa 1970.

Het onderzoek werd gevoerd door Centrum voor Agrarische Geschiedenis (met heden "Geschiedenis van Landbouw en Voeding" onder het CAG - logo), wat gebeurde in opdracht van diverse erfgoed- en cultuuractoren in de streek, waarover de studie handelt. De studie vult duidelijk een leegte aan en heel wat lokale actoren zullen er materiaal kunnen uit putten. Het boek werd dan ook enthousiast verwelkomd. "**Over werk en mensen**" is een uitstekende basis, waarop men nu verder kan bouwen met bijkomend onderzoek over diverse deelaspecten van het immense onderwerp economie en sociale geschiedenis.

Het eerste deel van het boek heet "*1840-1890 Crisis, rurale samenleving en huisnijverheid*" en wordt gevolgd door deel twee, getiteld "*1890-1945. Doorgedreven mechanisatie en industrialisatie*". Deel drie kreeg volgende titel mee: "*1945-1970. Industriële expansie en doorbraak van de dienstensector*". Elk hoofdstuk is helder geschreven (eindredactie: Patrick De Rynck) en voortreffelijk geïllustreerd met foto's (oude en nieuwe beelden), plantekeningen, reclameopschriften, grafieken, enz. *Bij het boek hoort, in de back-cover, een DVD, met uniek bijkomend beeldmateriaal. Zeer warm aanbevolen door SIWE ! (P.V.)*

DENISON Edward, STEWART Ian
Bruggen architectuurgids. Geïllustreerd overzicht van brugtypen, constructiemethoden en materialen.
Kerkdriel, (Librero) 2012. ISBN 978 90 8998 195 0.

“How to read bridges. A crash course spanning the centuries”, de originele Engelstalige titel, is veel ‘spannender’ dan de ‘vlakke’ Nederlandstalige vertaling en het geldt wellicht ook voor veel tekstpassages uit het boek, waarvan de Nederlandstalige termen naar verluidt ook niet altijd overeenstemmen... Tot daar de minpunten. Er zijn ook (veel) pluspunten: voor de prijs (7,95 euro !) moet je dit zakformaatboek (256 bladzijden) niet laten. Het boekje heeft het voordeel algemene inzichten te verlenen over brugtypologieën en constructiemethoden, in de eerste plaats mede door ontelbare tekeningen en foto's.

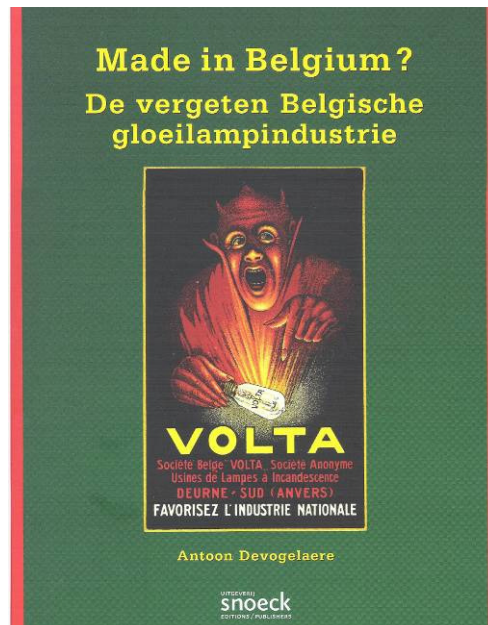
Na “De basis” (materialen, gebruik,...) komen in “Bruggen in de praktijk” de belangrijkste brugtypes aan bod: liggerbruggen, boogbruggen, vakwerkbruggen, beweegbare bruggen, cantilever-, hang- en tuibruggen. Dit vervolgt met woordenlijsten, registers en tip voor verdere lectuur.

DEVOGELAERE Antoon,
Made in Belgium? De vergeten Belgische gloeilampindustrie.
Gent – Kortrijk, (Uitgeverij Snoeck) 2012. ISBN 978-94-6161-064-5 (NL). ISBN 978-94-6161-070-6 (FR).

Hoeven wij Antoon Devogelaere nog voor te stellen, de “éminence grise” op internationaal niveau inzake de historie en het erfgoed van de verlichting, in het bijzonder van de gloeilamp?

Deze ingenieur elektrotechniek verzamelt sinds decennia alle relictten die een verband houden met de geschiedenis van de gloeilamp. Zie in dat verband ook het eerder verschenen boek van dezelfde auteur “Van gaslamp tot Gloeilicht”, verschenen bij Pelckmans in 1987.

Geen enkel huishoudelijk elektrisch gebruiksvoorwerp ter wereld raakte in grotere aantallen geproduceerd en verkocht. De belangrijkste financiële groepen hebben dan ook hun macht

gebruikt om greep te krijgen op de gloeilampenindustrie en door kartelvorming slaagden ze erin de prijzen naar hun hand te zetten en de markten te verdelen. Eén voor één komen in het boek de Belgische gloeilampproducenten aan bod: L.E.B., VOLTA, FANAL S.A., SIGTAY, M.B.L.E. en Mazda Belge, FULGOR, Scaldia Lamp Works, Debacker en Smit, producenten te Vilvoorde, LUXOR, Bell Telephone Mfg. C°, DELTA... In het collectief geheugen bleef weinig over van deze talrijke fabrieken en werkplaatsen. De zoektocht van de auteur toont aan hoe snel we vergeten, toont ook de sterkte maar relatieve macht van de reclamebeelden, beelden die sommigen zich bij het bekijken van het mooi, volledig in kleurendruk uitgegeven boek wellicht zullen herinneren. Devogelaere realiseerde eens te meer een tour de force met een ‘magnum opus’ als resultaat. Zeer warm aanbevelen!

PRAKTISCH: Het boek (144 p., prachtig geïllustreerd met zelden of nog nooit gepubliceerde foto's, verschijnt in het Nederlands en er is ook een Franstalige uitgave.

Prijs in museum LUMINA DOMESTICA (Wijnzakstraat 2 / Sint-Jansplein, 8000 Brugge / www.luminadomestica.be) of in de boekhandel: 25 Euro..

MOENS Gaston (red.), EISENDRAHT Henri, WALLENBORN Jean, e.a.
Brainstormen in Brussel. 100 jaar Solvayraden voor fysica.
Tentoonstellingscatalogus. Brussel, (VUB / ULB) 2012. ISBN 978-2-9600618-4-0.

De tentoonstelling werd eind vorig jaar en eerder dit jaar al getoond in de Academie voor Schone Kunsten en Wetenschappen (Hertogstraat Brussel) en opende eind september in het UFO-gebouw van de Universiteit Gent (St-Pietersnieuwstraat) onder massale belangstelling. De catalogus is, na afloop van deze expo in Gent (27/10/2012) een blijvend document dat de tentoonstelling illustreert en dieper ingaat op het uitzonderlijk belang van 100 jaar Solvayraden voor Fysica, één der ‘bakermatten’ van de kwantumtheorie, onderzocht en verder uitgewerkt door de eminente wetenschappers die Ernest SOLVAY (voor het eind in het najaar van 1911) rond zich schaarde omtrent “De Stralingstheorie en de Kwanta”: Hendrik LORENTZ, Albert EINSTEIN, Marie CURIE, Max PLANCK....

De huidige publicatie zoekt eerst in op de figuur van Ernest SOLVAY (1838-1922) en de Solvayraden in het algemeen onder het motto “van determinisme naar de kwantumwereld”, gevolgd door “Zeker en vast” (de fysica rond 1890). Hoofdstuk 3 (overeenstemming met “zone 3” in de tentoonstelling) handelt over de onrust in de fysica-sector in de periode voorafgaand aan WO I, wanneer zich de moeilijk te beantwoorden vraag stelde: “waarom is de stralingsverdeling van een zwart lichaam niet in overeenstemming met de kwantumtheorie?”. “Zone (hoofdstuk) 4 heet “Revolutie 1911-1933” (met de samenstelling van de

opeenvolgende Solvayraden en de “agenda’s”), gevolgd door “Zone 5”: Wat hebben we geleerd ? Een balans na 20 jaar vergaderen... Hoofdstukken 6 en 7 tenslotte gaan in op het vervolgverhaal en de toepassingen van de kwantumtheorie in de verschillende takken van de wetenschap en de technologie (X-stralen, (kern)energie, nieuwe transportmodi, medische beeldvorming, computerchips en andere communicatie, nanotechnologie, enz.).

Ook de experimenten gedemonstreerd met toestellen (in de expo) worden met zorg toegelicht. Deze buitengewoon interessante en prachtig geïllustreerde (en voortreffelijk gelayoute) publicatie is verkrijgbaar in onder meer het **Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen** (U Gent), Krijgslaan 281, S30, te Gent, kost slechts 10 Euro.

www.sciencemuseum.UGent/expoSolvay (tel.: 09/264.49.30).

RUTTEN Annelies, VALVEKENS Dirk, VERKEST Sofie, Ode aan de Muide. Nieuw leven in een oude volkswijk. Tielt, (Lannoo) 2012. ISBN: 978-94-014-0174-6.

Het voormalige havenkwartier van Gent, de Muide, is aan een opmars bezig: meer en meer creatieve geesten vinden er een vaste stek in deze wijk. Diverse renovatieprojecten werken aan de opwaardering, net als verfrissende (woon)-ideeën van ondernemers, mediafiguren enz. Annelies Rutten peilt in het voortreffelijk geïllustreerd boek (fotografie door Bart VAN LEUVEN) naar de ideeën van 13 bewoners. We noemen ze niet allemaal, maar stuk voor stuk zijn het verhalen uit het leven gegrepen...

Zo vertelt bijvoorbeeld Peter Vanderberghe, directeur van “De Blauwe Peer” (een communicatiebureau ondergebracht in een vroeger magazijn der Stukwerkers in de New-Yorkstraat) over zijn zoektocht naar een geschikte locatie voor zijn bedrijf, dat zich prima integreerde in de volkse Muidebuurt. Ook het verhaal van Piet Verbrugge “sneller loftbewoner dan verwacht”, overbuur van voorgenoemd bedrijf, is hartverwarmend.

Dirk Valvekens verhaalt hoe hij erin slaagde Loods 22 en 23 (Voorhavenlaan) te kopen, te renoveren en te herbestemmen: een titanenopdracht. In het hoofdstuk “Altijd vakantie” vertellen Daniëlle Keymis en Franck De Smet op enthousiaste manier hoe graag zij wonen in een loft in één van deze havenloodsen. Ook Bart De Waele en Dirk Sabbe werken in Loods 22 met hun bedrijf “Wijs”... De schitterende foto’s van de verbouwde industriële ruimte ondersteunt hun positief verhaal. Verder vertelt muzikant-Muidebewoner Frederik Sioen hoe de charme van deze havenbuurt de artistieke creativiteit aanwakert door een speciaal thuisgevoel. Dat “thuisgevoel” vinden we trouwens in alle getuigenissen in het Muide-boek.

Unieke, poëtische winterfoto’s in de havenwijk Muide ronden dit opmerkelijke boek af. Warm aanbevolen door SIWE.

OOST Tony & VAN ROYEN Harry (red.)

Vrouwen en kinderen eerst! Sociale aspecten van de baksteennijverheid in Vlaanderen.

Bijdragen van het 2de baksteencongres, gehouden op 21 en 22 oktober 2011 in Congrescentrum De Pitte, Provinciaal Recreatiedomein De Schorre, Boom. Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde. Monografie 2. Antwerpen (Provincie Antwerpen) 2012.

De inhoudelijke kwaliteit van de bijdragen in deze met zorg uitgegeven handelingen (248 pagina’s) weerspiegelt het hoog niveau van het 2de baksteencongres dat de Provincie Antwerpen organiseerde en ondersteunde (samen met de UA en Wienerberger). We kunnen in het bestrek van deze Nieuwsbrief niet veel meer doen dan een aantal belangrijke teksten aanstippen, zoals deze van Paul DE NIEL over vroegere arbeidsvoorwaarden in de steen- en pannbakkerijen Verstrepen, die van Karin STADHOUDERS over beeldvorming m.b.t. vrouwen- en kinderarbeid ca. 1900, de tekst van Harry VAN ROYEN over het overheidsoptreden in de steenbakkerijsector (periode 1795-1923) en de bijdrage van Mario BAECK over arbeid in de keramische vloer- en wandtegelfabriek Gilliot & Cie – Hemiksem (periode 1897-1978). Warm aanbevolen, deze verhalen met grote diepgang!

Verkrijgbaar bij het Provinciebestuur Antwerpen, Departement Cultuur, Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen.

VAN DOORSLAER Bert, DE RYNCK Patrick (ed.)

Mijnergoed in Limburg. Ondergronds verleden, bovengrondse toekomst. Van Beringen tot Eisden.

Hasselt, (PCCE Provincie Limburg Cel Mijnergoed OKV) 2012.

Het boek is een nieuwe versie en herwerkte heruitgave van “Koolputterserfgoed. Een bovengrondse toekomst voor een ondergronds verleden” (uit 2002). Bert Van Doorslaer, pionier en eminent deskundige op het gebied van het mijnverleden, het mijnergoed en het beheer van dit industrieel – cultureel erfgoed zette er zijn beste beentje voor om eens te meer, na “**Steenkool in Limburg**” (1983), “**Honderd jaar steenkool in Limburg**” (1992) en veel andere bijdragen een schitterende publicatie voor te stellen. P. De Rynck valoriseert het inhoudelijke kwaliteit door een verzorgde eindredactie als editor.

Het boek start met de bekende grote verhalen: de ontdekking van de kolen, het economische verhaal en de sociale geschiedenis van de mijnbouw, de uitbouw van de zeer merkwaardige mijnicities, de bloeiperiode en tenslotte het verhaal van de mijnsluitingen, gevolgd door de reconversie. Een speciale focus zoemt in op de terrils: van zwarte afvalbergen naar groene industriecultuur.

Vanaf pagina 110 komen de zeven mijnzetels aan bod, met ongeveer dezelfde structuur per kapittel. Handige kaartjes van de zeven koolmijnen en hun omgeving steken achteraan in de back-cover. De verdienste van de publicatie ligt in de heldere structuur en gevatte stijl. Het is een naslagwerk, ook over wat met het mijnerfgoed gebeurd is sinds de sluiting van de diverse mijnen... De hoofdauteur verliest zich niet in al te veel details, maar weet op veel plaatsen de gewenste persoonlijke nuances te leggen. Het boek verscheen precies twintig jaar na het sluiten van de laatste Limburgse koolmijn. Het is een must voor eenieder die het elke mijnerfgoed een warm hart toedraagt! (P.V.)

Praktisch: winkelprijs = 34,50 € / ISBN : 978-90 7609994-1 / zie ook de site van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen: www.tento.be / E-mail: info@okv.be

VERCHEVAL Georges, D'HARVILLE Pierre, LEGGE Jacky, Bernard Bay Regards sur l'univers de la mine.

Tournai, (Edition Maison de la Culture de Tournai / Galerie Koma) 2012.

Bernard Bay realiseert reeds meer dan dertig foto's van koolmijnen, ook in koolmijnen. Hij is begeistert door industriecultuur, de eigen, warme band tussen de mijnwerkersfamilies overal in en buiten Europa. Het klein maar interessant boekje bevat een vlot geschreven introductietekst van Georges Vercheval, stichter en gewezen directeur van het Fotomuseum Charleroi. De publicatie toont een selectie van foto's die Bay maakte: één rond het magische mijnwerkersgroet "Glück Auf" (wat kan vertaald worden als "Geluk dat je weer boven zijt"), het mijnwerkerssymbool van hamer en pikhouweel, monumenten ter ere van de mijnwerkers van Sint-Barbara. Het boekje is verkrijgbaar in Maison de la Culture te Doornik (Tournai). Info bij directeur Jacky Legge (E-mail : jacky_legge@maisonculturetournai.com / E-mail van de fotograaf : bernardbay@skynet.be).

VERHOFSTE Anne-Marie (red.), BAILLIEUL Beatrix, e.a., Gent – Muziek, woord, beeld. Open Monumentendag 9 september 2011. Gent, (Stad Gent) 2011.

Diverse auteurs brengen, in een tekstredactie van A.-M. Verhofsté, korte maar interessante bijdragen over monumenten die met de trefwoorden in de OMD-titel raakvlakken vertonen. Ook industriële en technische monumenten en sites: de Centrale (Ham), een textielopslagplaats van vlasbedrijf S.A. La Lys (herbestemd als Nieuwpoorttheater, heden "CAMPO"), de Bibliotheek van het Instituut der Wetenschappen. De publicatie is te koop in de Gentse Stadswinkel (crypte Lakenhalle, St-Baafsplein).

Inhoud

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	5
Komende activiteiten.....	12
Oproepen.....	16
Erfgoednieuws uit de regio's.....	17
Internationaal nieuws.....	47
Uitvindingen en uitvinders.....	57
Onder de leeslamp	61
Besprekingen publicaties.....	71

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en de stad Leuven

